

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

Význam mateřských center pro ženy na mateřské dovolené

Bakalářská práce

Autor: Lucie Baránková
Vedoucí práce: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, PhD.

Olomouc 2020

1	Úvod	6
2	Vymezení základních pojmů	7
2.1	Rodičovství	7
2.2	Mateřská dovolená.....	9
2.3	Rodičovská dovolená.....	11
2.4	Profesní a rodinný život.....	13
3	Rodina a role jejích členů	15
3.1	Rodina a její funkce	15
3.2	Rozdělení rolí v rodině.....	18
3.3	Role matky.....	20
3.4	Role otce.....	21
3.5	Psychologická stránka mateřství	22
3.6	Ukončení rodičovské dovolené	23
3.7	Rodinná politika a její cíle.....	25
4	Mateřská centra	26
4.1	Historie mateřských center	26
4.2	Mateřské centrum a jeho základní funkce	29
4.3	Právní formy mateřských center	33
4.4	Sít mateřských center.....	35
5	Občanské sdružení Mateřské centrum Cipísek Prostějov	38
5.1	Vznik OS Mateřské centrum Cipísek Prostějov	38
5.2	Poslání	39
5.3	Aktivity a akce mateřského centra Cipísek Prostějov.....	39
5.4	Návštěvnost v roce 2018	41
5.5	Propagace činnosti	42
5.6	Spolupráce.....	42
5.7	Plány do budoucna	43
6	Průzkumná část	44
6.1	Cíl průzkumu.....	44
6.2	Stanovení průzkumných otázek	44
6.3	Popis použité průzkumné metody	45

6.4	Charakteristika respondentů.....	46
6.5	Průběh průzkumného šetření.....	46
6.6	Interpretace výsledků.....	48
6.7	Závěr průzkumné části	77
7	Závěr.....	79
8	Seznam použité literatury	80

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem k této práci využila.

V Olomouci dne 15.4.2020

.....

Lucie Baránková

Poděkování

Dovoluji si touto cestou poděkovat paní Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, PhD. za její obětavost, laskavý a trpělivý přístup, za její podnětné rady a sdílení svých zkušeností při vedení mé bakalářské práce.

1 Úvod

Mateřská centra existují v České republice již více než pětadvacet let a za tuto dobu se rozšířila do všech jejích koutů. V současnosti je lze nalézt jak ve větších městech, tak i na menších obcích. Všude totiž žijí maminky na mateřské dovolené, kterým není lhostejné, jakým způsobem tuto životní etapu prožijí. Tyto ženy spojuje zejména názor, že dobu, kdy jsou s dětmi doma, nemusí trávit samy ve společenské izolaci a vše podřizovat pouze dítěti. Jsou přesvědčeny, že mohou naplňovat taktéž své osobní potřeby a zájmy a to například setkáváním s ostatními maminkami, zapojením se do činnosti centra, získáváním cenných dovedností a zkušeností pro další život a to bez nutnosti svoje dítě opustit. Děti totiž svoje maminky do mateřských center doprovázejí.

Díky mateřským centrům se žena dostává do kontaktu s lidmi a má prostor pro rozvíjení sebe sama. V těchto převážně neziskových organizacích se naskytuje i možnost přivýdělků, ale také odpočinku a relaxace a to nejen sportovním vyžitím. Pro jejich děti znamená centrum setkání s vrstevníky a přípravu na budoucí vstup do mateřské školy.

Princip svépomoci, na základě kterého jsou mateřská centra budována, není ještě v naší zemi zcela doceněn. Mateřská centra ale postupem doby přerostla v komunitní centra svépomoci pro všechny generace, což mnoho žen shledává jako smysluplné a bývá to často i důvodem, proč v organizacích zůstávají i po skončení své mateřské dovolené.

2 Vymezení základních pojmů

Mateřská centra jsou sdružení, která slouží především ženám na mateřské dovolené k udržení sociálních kontaktů. V mateřském centru jde tedy o to, že zde můžeme navazovat nově zaniklé vztahy, ale mimo jiné zde můžeme navazovat i spoustu sousedských vazeb. Mateřské centrum je zejména prostor, který se snaží neustále růst a kultivovat se, tak aby ženám umožnil a zpřístupnil nové možnosti a ukázal jim i nové cesty v jejich životě.¹ Aby ale mohl být komplexně vysvětlen jejich význam, je nejdříve nutné objasnit základní pojmy.

2.1 Rodičovství

Rodina a rodičovství jsou termíny, pod kterými si je, každý jedinec, schopen něco představit a to i včetně malých dětí. Jejich definice je ale problematická, jelikož lze na ně pohlížet z několika stran a to například z pohledu sociologie, demografie, práva, psychologie atp. V českém právu je rodina chápána jako rodinná kolektivita, v sociologii jako sociální instituce, v ekonomice jako výrobní či spotřební jednotka a pedagogové zdůrazňují výchovně-socializační funkci rodiny.²

Podstata rodičovství není neměnná a nevyhnutelná, ale vyznačuje se přizpůsobivostí a proměnlivostí vzhledem k aktuální situaci. Matoušek³ uvádí, že se jednotlivé kultury velmi liší v pohledu na otázku rodičovství a naše společnost velice zdůrazňuje vliv rodičovské péče na utváření povahy dítěte.

Možný⁴ doplňuje: *Rodičovství určuje životní styl naprosto zásadně. Mladým lidem se často nezdá – energie, kterou absorbovali z rodičovského výkonu svých matek a otců, na ně přecházela tak samozřejmě, že byla pro ně neviditelná, ale rozhodnout se pro rodičovství znamená zvolit na dlouhá léta, a v jistém smyslu i navždy, podstatně jiný život, než jaký mají bezdětní.* Dále konstatuje, že role rodiče přináší člověku velkou motivaci, ale současně ho taktéž svazuje a podstatně mění.

¹KOLÍNSKÁ, R. *Mateřská centra.*, 1995. s. 20 – 21.

²KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky.* 2001. s. 200.

³MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť.* 1997. s. 144.

⁴MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost.* 2008. s. 285.

Šedřová⁵ hodnotí rodičovství z více pohledů. Uvádí, že dítě v současné době již není pouze nevyhnutelným důsledkem sexu, stejně tak není ani nábožensky zdůvodněnou morální povinností. Z materiálního hlediska lze rodičovství chápat jako jisté břemeno než jakýsi ekonomický přínos. Hodnota rodičovství je v poslední době shledávána v něm samém jako v lidské bytosti a stejně tak i jako určitý způsob potence navazovat se svými rodiči trvalé emocionální pouta.

Budeme-li předpokládat, že manželství jsou zakládána především na základě emocionálního souznění partnerů, tak lze jednoduše odvodit, že rodičovství je bez emocí nepředstavitelné. Je možno tedy konstatovat, že rodičovství není pouze biologického rázu, ale jedná se zejména o psychologickou záležitost. Na rodičovství se zcela jistě ale také podílí tradice ve společnosti, úroveň vzdělání a kultivovanost rodičů a to včetně jejich individuálních předpokladů (zejména jejich osobní zralost). Matějček⁶ v této souvislosti považuje za příznivé znamení skutečnost, že věk lidí uzavírajících manželství se v České republice zvyšuje. Usuzuje totiž z toho, že tento fakt zapříčiní vyšší rodičovskou zralost matek a otců.

Rodičovství je dnes stále více psychicky náročné. V soudobé společnosti se rodičovství včetně rodičovských kompetencí stále méně předává mezigeneračně. Rychlé změny ve struktuře a postavení rodin, ke kterým v současné společnosti dochází, mohou zvyšovat nejistotu mladých rodičů, neboť ti mají tak menší možnost se chovat podle osvědčených vzorů. Za další překážku lze považovat skutečnost, že dnešní rodiče jsou zahlcováni množstvím odborných i laických informací, které jim předkládají výchovné rady. Častá protichůdnost názorů prezentovaná médii či knižními příručkami ke zvýšení jistoty rodičů tak moc nepřispívá. V odborné literatuře se také vyskytují názory, že komplikovaný postoj k rodičovství a větší nejistota je charakterističtější pro vzdělanější rodiče.

Matoušek⁷ toto téma doplňuje pozorováním, že neustálá přítomnost vysoce angažovaného rodiče je v dnešní době považována spíše za velmi nepostradatelnou podmínku zdravého tělesného, ale i duševního vývoje dítěte. Také podotýká, že je důležité, aby v rodině naplňovali svou roli oba rodiče – matka i otec.

⁵ ŠEĐOVÁ, K. *Mateřství jako pozitivní hodnota a žitý svět*. 2003. s. 13.

⁶ MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1996. se 143.

⁷ srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1997. s. 8.

Možný⁸ naopak v souvislosti s rodičovstvím upozorňuje na nové trendy ve společnosti. *... mnoho lidí se dává přesvědčit, že úspěch je to nejlepší, co mohou od života očekávat. Děti nemají tržní hodnotu, možnosti konzumu jenom omezují. Sexuální slast má lepší marketing než radosti rodičovství. Nedá se očekávat, že podíl singlů ve společnosti v dohledné době poklesne. Spíše naopak.*

2.2 Mateřská dovolená

Mateřská dovolená je období v životě ženy, které jí v důsledku jejího těhotenství umožňuje její zaměstnavatel trávit mimo zaměstnání. Tento termín je tedy oprávněně používán pouze v případě zaměstnané ženy. Důvodem je jeho vymezení v zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb.⁹), kdy § 195 odst. 1 uvádí, že s příchodem blížícího se porodu a péčí o nově narozené dítě náleží ženě v pracovním poměru mateřská dovolená v rozsahu 28 týdnů. Jestliže žena porodila zároveň 2 a více dětí, náleží jí mateřská dovolená v rozsahu 37 týdnů. Odstavec 2 dále definuje časový rámec státem garantovaného volna. Na mateřskou dovolenou nastupuje žena zhruba od počátku šestého týdne před blížícím se porodem, nejdříve však od počátku osmého týdne před tímto dnem.

Užívaný termín „dovolená“ vznikl zřejmě v souvislosti s výkonem práce, neboť režim je stejný jako u klasické dovolené za kalendářní rok. Zaměstnankyně není povinna vykonávat práci podle pracovní smlouvy a zaměstnavatel jí není povinen práci přidělovat.

Důvodem mateřské dovolené je skutečnost, že v pokročilejší fázi těhotenství by měla být zaměstnaná žena zproštěna svých pracovních povinností a nebyť tak vystavována zátěži. Ta totiž ke konci těhotenství často způsobuje předčasný porod a možné porodní komplikace. Nemluvě o faktu, že fyziologické změny ženy na jejím těle jí ke konci těhotenství ani neumožňují, aby vykonávala práci náročnou na motorický pohyb. Mateřská dovolená tak předchází těmto „potížím“ a má svou dobu téměř ve všech státech světa.

Ochrana ženy v době vysokého stupně těhotenství však není jediným smyslem mateřské dovolené. Stejně jako je nutné chránit ženu před porodem, je taktéž nezbytné ochraňovat její dítě a ji v bezprostřední době po porodu. Tzn. poskytnout ženě možnost odpočinku na zotavení po porodu, dát matce dítěte prostor pro bezvýhradnou péči o novorozené dítě v době

⁸ srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2008. s. 286.

⁹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

po porodu a v neposlední řadě také umožnit rodině se sžít se svým novým členem. Mateřská dovolená má z toho důvodu v současné společnosti nepostradatelný význam.

Během mateřské dovolené je matce vyplácena tzv. peněžitá pomoc v mateřství¹⁰. Nárok na ni vzniká pouze na základě splnění dvou podmínek:¹¹

1. Žadatel o peněžitou pomoc v mateřství musí být v době nástupu na dávku nemocensky pojištěn (tj. z příjmu ze zaměstnání je odváděno pojistné na sociální zabezpečení), nebo musí trvat ochranná lhůta ze skončeného nemocenského pojištění¹².
2. Žadatel musí být nemocensky pojištěn minimálně 270 dnů v posledních dvou letech před nástupem na tuto dávku (přibližně se jedná o 9 měsíců nemocenského pojištění rozloženého do dvou let).

Výše peněžité podpory v mateřství se odvíjí od výše platu za posledních 12 měsíců s tím, že představuje přibližně jeho 70%. Peněžitou pomoc v mateřství je možno pobírat nejdéle do 1 roku věku dítěte, jedná-li se o dávku přiznanou z titulu porodu dítěte. Pokud je dávka udělena z důvodu převzetí dítěte do náhradní péče, tak je hraničním věkem dítěte 7 let a 31 týdnů.

Kromě prvních 6 týdnů po porodu, kdy peněžitá pomoc v mateřství náleží výhradně matce, má na dávku nárok i otec dítěte nebo manžel ženy, která dítě porodila. Musí ovšem splňovat stejné podmínky pojištění jako žena, která dítě porodila (viz předchozí text). Navíc musí se ženou/matkou uzavřít písemnou dohodu, která právně zajistí jeho péči o dítě. V dohodě se uvede den, od něhož bude otec o dítě pečovat, den porodu a podpis matky, který je třeba úředně ověřit. K dohodě je třeba připojit dále tiskopis Žádost o peněžitou pomoc v mateřství při převzetí dítěte do péče. Ochranná lhůta pro peněžitou pomoc v mateřství u mužů činí jen 7 kalendářních dnů po skončení zaměstnání.

Zákon taktéž umožňuje střídání matky dítěte s jejím manželem či otcem dítěte v péči o dítě a to opět na základě písemné dohody, přičemž každý z nich má při této péči o dítě nárok na

¹⁰ Peněžitá pomoc v mateřství náleží v zásadě v souvislosti s péčí o novorozené dítě matce nebo otci dítěte nebo pojištěnci (muž či žena), který převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu.

¹¹ Peněžitá pomoc v mateřství [online]. [cit. 2019-11-19].

¹² Aby občan nezůstal bez prostředků například v době, kdy jedno zaměstnání (pojištění) skončilo, ze zákona se na něj vztahuje ochranná lhůta. Ochranná lhůta pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství činí 180 kalendářních dnů ode dne zániku pojištění. Pokud pojištění trvalo kratší dobu, bude ochranná lhůta jen tolik kalendářních dnů, kolik dnů pojištění trvalo (pokud např. pojištění trvalo 3 měsíce, činí ochranná lhůta 3 měsíce). Nástup na peněžitou pomoc v mateřství tak může nastat i z ochranné lhůty.

výplatu peněžité pomoci v mateřství po dobu a za podmínek stanovených zákonem o nemocenském pojištění. Střídání se umožňuje od počátku 7. týdne ode dne porodu a četnost střídání není nijak omezena. V případě střídání v péči o dítě se zastaví výplata peněžité pomoci v mateřství matce a začne se vyplácet tato dávka muži z jeho nemocenského pojištění, pokud splňuje podmínky nároku na její výplatu, a naopak. U muže je třeba přitom splnit podmínku, že bude pečovat o dítě nejméně 7 kalendářních dnů po sobě jdoucích.¹³

Osoby samostatně výdělečně činné (zkratka OSVČ) mají nárok na peněžitou pomoc v mateřství pouze v případě, že si dobrovolně a po určitou dobu hradí nemocenské pojištění. OSVČ musí splnit podmínku účasti na nemocenském pojištění osob samostatně výdělečně činných alespoň po dobu 180 dnů v období jednoho roku přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Současně musí účast na nemocenském pojištění (ze zaměstnání nebo z podnikání) trvat alespoň 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech přede dnem nástupu na dávku.¹⁴

V průběhu mateřské dovolené nesmí žena vykonávat tu práci, ze které čerpá mateřskou dovolenou a peněžitou pomoc v mateřství. Může však v průběhu ní pro svého zaměstnavatele pracovat na základě dohody o provedení práce případně dohody o pracovní činnosti. Podmínkou ovšem je, že druh práce musí být odlišný od té, kterou vykonává v pracovním poměru. Zaměstnavatel ale nesmí zaměstnat ženu v období šestinedělí.

Zvláštní ochrana na trhu práce je ženě poskytována v období těhotenství a mateřské dovolené, jelikož je zaměstnavatel ze zákona povinen ženu zařadit po jejím návratu do zaměstnání na její původní pracovní místo.

2.3 Rodičovská dovolená

Stejně jako mateřská dovolená i rodičovská dovolená je zákoníkem práce chápána jako překážka v práci na straně zaměstnance (zákon č. 262/2006 Sb.¹⁵, § 191). Ve stejném zákoně je vymezena v § 196 rodičovská dovolená tak, že k tomu, aby došlo k prohloubení péče o dítě je zaměstnavatel povinen zaměstnankyni a zaměstnanci poskytnout na žádost rodičovskou dovolenou. Rodičovská dovolená náleží matce dítěte, jestliže ji skončila mateřská dovolená.

¹³ Nemocenské pojištění v roce 2019 [online]. [cit. 2019-11-19].

¹⁴ Peněžité pomoci v mateřství [online]. [cit. 2019-11-19].

¹⁵ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Stejně tak rodičovská dovolená náleží i otci dítěte od narození a to v rozsahu, o jaký si sami požádají. Rodičovská dovolená je poskytována nejdéle však do 3 let věku.

Pro rodičovskou dovolenou platí obdobné náležitosti jako pro *mateřskou*. Zaměstnavatel ale neposkytuje zaměstnanci náhradu mzdy nebo platu, ale omlouvá jeho dočasnou pracovní nepřítomnost. Za zajímavost lze označit ale skutečnost, že v pracovněprávní rovině není rozhodné, zda o rodičovskou dovolenou požádá jen jeden z rodičů či oba. Žádosti musí být totiž vyhověno i v případě, že překážku v práci z tohoto titulu budou uplatňovat oba rodiče u stejného zaměstnavatele.

Na rozdíl od mateřské dovolené, kde stačovalo pouze oznámení zaměstnavateli o jejím čerpání, rodičovská dovolená vyžaduje žádost. Nicméně i přes tuto terminologickou odlišnost neexistují žádné faktické rozdíly, jelikož tato žádost je v podstatě oznámením o nástupu na rodičovskou dovolenou. V tomto dokumentu musí být mimo jiné i uveden rozsah doby, na kterou má být rodičovská dovolená zaměstnavatelem poskytnuta. Pokud tomu tak není, tak se automaticky předpokládá, že je požadována až do dosažení tří let věku dítěte. Forma žádosti není zákonem nijak stanovena.¹⁶

Podle zákoníku práce má rodičovská dovolená sloužit k prohloubení péče o dítě. Maříková¹⁷ ale přichází s dalším pohledem na diskutovanou problematiku. Uvádí, že hlavním smyslem rodičovské dovolené je rovnoprávnost žen a mužů v jejich každodenních životech neboli vytvořit takové možnosti, které budou shodné v obou základních sférách v životě jedince. V konečném důsledku má rodičovská dovolená umožnit rovné příležitosti v sociálním, politickém a ekonomickém životě, prostřednictvím sdílené moci a vlivu těchto oblastí života lidí.

S rodičovskou dovolenou úzce souvisí i rodičovský příspěvek, který legislativně neupravuje zákoník práce, ale zákon o státní sociální podpoře (zákon č. 117/1995 Sb.¹⁸, hlava pátá). V § 30 jsou stanoveny podmínky nároku na finanční podporu a to včetně jeho výšky. Odstavec 1 uvádí, že rodič, který po celý kalendářní měsíc řádně a osobně pečuje o dítě, které je zároveň nejmladší v rodině, má nárok na rodičovský příspěvek, avšak nejdéle do 4 let věku. Rodiči, který plní podmínku celodenní péče, náleží celková částka 220 000 Kč. Od 1.1. 2020

¹⁶ Právní otazníky kolem čerpání rodičovské dovolené [online]. [cit. 2019-11-19].

¹⁷ MAŘÍKOVÁ, H. Rodičovská (je) pro oba rodiče! In KŘÍŽKOVÁ, A. *Práce a péče: proměny "rodičovské" v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. s. 71 – 83.

¹⁸ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

se celková částka rodičovského příspěvku zvedla z částky 220 000 Kč na částku 300 000 Kč. Pokud jsou v rodině 2 stejně narozené nemladší děti, náleží rodiči částka 300 000 Kč. Od 1. 1. 2020 náleží rodiči částka 340 000 Kč.

Zákon vymezuje pouze maximální výši sociální dávky, ale žadatel si sám může zvolit, jestli se rozhodne pro rychlejší či pomalejší variantu jejího čerpání. Rodičovský příspěvek totiž lze pobírat dva, tři nebo čtyři roky. U všech tří možností je ale vždy vyplacena stejná celková částka, tj. 300 000 Kč.

Důležité je si uvědomit, že se jedná o maximální částku. V mnoha případech může být vyplacena totiž i menší částka. Od roku 2012 platí omezení, že rodičovský příspěvek je maximálně 70% předchozího výdělku (před nástupem na mateřskou / rodičovskou dovolenou). Rozhodující je tzv. vyměřovací základ. Pokud měl žadatel příliš nízký vyměřovací základ, může být rodičovská dávka vyplácena nižší.¹⁹

Pokud ale ani jeden z rodičů neplatil nemocenské pojištění (například jsou oba nezaměstnaní, nebo oba pracují jako OSVČ a neplatí si dobrovolné zálohy na nemocenské pojištění), pak jim nevzniká nárok na peněžitou pomoc v mateřství (viz předchozí text). A následně mají automaticky nárok jen na čtyřletou variantu rodičovské dovolené. Nemohou si tedy zvolit rychlejší čerpání rodičovských dávek.

Nárok na rodičovský příspěvek má také pouze žadatel, který má bydliště na území ČR. U dětí které jsou mladší než dva roky je pak ještě jedno omezení, a to že rodiče nesmí dávat dítě do školy na dobu delší než 46 hodin měsíčně.

2.4 Profesní a rodinný život

Mateřství a rodičovství není pro mnoho žen jedinou náplní života. Při hledání možností, jak se uplatnit i mimo svou rodinu, narážejí mnohdy na stereotypní bariéry. Zažitá česká praxe totiž nejenomže neustále upřednostňuje „tradiční“ rozdělení rolí v rodině, ale také nastoluje horší podmínky ženám při hledání nového zaměstnání. Pokud ty překonají otázky typu „Chystáte se mít v brzké době dítě?“, „Jak jsou Vaše děti staré?“ či „Máte někoho, kdo se o nich v době jejich nemoci bude starat?“, tak je mnohdy čeká úplně jiný plat než jejich mužské kolegy ve stejných funkcích. Trh práce navíc svoje nároky neustále stupňuje a pro mnoho rodičů je problematické najít vhodné zaměstnání či se vrátit do toho původního.

¹⁹ Mateřská a rodičovská dovolená dle zákoníku [online]. [cit. 2019-11-19].

Karstenová²⁰ dokonce tvrdí, že *Podíl žen naprosto orientovaných na rodinu v posledních desetiletích trvale klesá. Většina žen chce dnes obojí: pracovat v zaměstnání a mít rodinu a děti. Jak to prakticky uskutečnit, to záleží nejen na tom, co a jak si naplánují a jaké mají podmínky, ale také na tom, jaké konkrétní zkušenosti získávají v průběhu svého profesního vzdělávání a při utváření privátních vztahů.*

Karstenová ještě doplňuje, že pro ženy bývá velice nesnadné přistoupit k touze mít dítě, pokud není žena ochotna se vzdát své profese. Na druhou stranu je pravda, že žijeme v pedofobní²¹ společnosti, tudíž si můžeme všichni představit, jak jsou matky, které chtějí být alespoň částečně zaměstnané, zcela odkázány na sebe samy. Jesle v dnešní době skoro nenajdeme a školky jsou zcela zahlceny svými počty. Mateřství navíc ženě neumožňuje budovat dobrou pracovní kariéru.²²

Žena na mateřské či rodičovské dovolené se snaží mít co nejspokojenější rodinný život. To ale není důvodem, aby rezignovala na své zájmy či na veřejný život. Také je po dobu, kterou tráví péčí o dítě, vyřazena z pracovního procesu, což s sebou nevyhnutelně nese i postupnou ztrátu pracovních návyků. Aktivním zapojením do činnosti mateřského centra a to včetně participace na jeho různých projektech, je možno obtížnou situaci ženám – matkám usnadnit.

²⁰ KASTEN, H. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. 2006. s. 125.

²¹ pedofobie je chorobný strach z dětí

²² srov. KASTEN, H. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. 2006. s. 132.

3 Rodina a role jejích členů

Téma rodiny je předmětem zájmu širokých vrstev obyvatelstva a i přes tento velký zájem neexistuje žádná univerzální definice rodiny. V českém právu není termín rodina legislativně vymezen, ale používá se pojem rodinná kolektivita nebo tvrzení – rodina jako základní článek společnosti. Sociologie používá pojem malá sociální skupinka či sociální instituce a sociální psychologové termín primární skupina. V oblasti pedagogické je zejména zdůrazňována výchovně-socializační funkce rodiny a ekonomové považují rodinu především za výrobní nebo spotřební jednotku.²³

3.1 Rodina a její funkce

Rodina je základním prvkem naší společnosti a je charakterizována skutečností, že ji tvoří pár jedinců. Tj. muž, žena a jejich děti. V minulosti byla pojmem rodina označována velká domácnost, kde spolu žilo společenstvo lidí a podřizovali se „hlavě rodiny“. Rodinou byla ale také chápána společnost lidí, kteří sice spolu nesdíleli jednu domácnost, ale byli v pokrevním svazku.²⁴

Dle Ottova naučného slovníku²⁵ je rodina svazek dvojice rodičů a jejich svobodných dětí. Odpradávná funguje proto, aby lidé pečovali a vychovávali svoje děti a připravovali je na jejich budoucí život. Rodina je ale také důležitým opěrným bodem, ve kterém hledá jedinec bezpečí založené na vzájemném porozumění.²⁶

Podle Maříkové²⁷ má rodina hlavní úlohu ve zrození dětí a péči o ně v době jejich nesoběstačnosti. To se uskutečňuje na základě obecných vzorců chování. Také Stašová²⁸ v rámci komplexního pohledu definuje rodinu jako celek, který je schopen reprodukovat své

²³ srov. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 2001. s 200.

²⁴ MOŽNÝ, I. *Moderní rodina*. 1990. s 184.

²⁵ Ottův slovník naučný 1. – 28.: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. 1888 – 1909.

²⁶ srov. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 2001. s. 82.

²⁷ MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník*. 1996. s. 941.

²⁸ srov. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 2001. s. 78.

základní podmínky. Matějček²⁹ ještě doplňuje, že rodina vzniká nejen z přirozeného pohlavního styku, který slouží nejen k rozmnožování daného lidského druhu, ale především zde vzniká i jakási potřeba své potomky chránit, vzdělávat, učit nebo je připravovat na život. Matoušek³⁰ charakterizuje rodinu z historického kontextu. Tvrdí, že model rodiny tvoří zejména rodiče, jejich děti, případně prarodiče, kteří představují určitou stabilitu ve všech fázích vývoje lidstva a ve všech známých i současných společnostech. Podle Matejčka neexistuje typ společnosti, který by se zkrátka nezajímal o rodinu jako o určitý základní článek.

Naopak Giddense³¹ vymezuje rodinu jako určitou skupinu jednotlivců, které jsou spojeny pokrevním svazkem, manželstvím nebo adopcí, která vytváří určitou ekonomickou strukturu a její dospělí jsou v jistém smyslu zcela odpovědní za výchovu svých dětí. Potůček³² se nad významem rodiny zamýšlí ze sociologického hlediska a tvrdí, že *Přes různá zpochybnění zůstává rodina stále – i když v nejrůznějších podobách a s měnícími se rolemi v měnícím se světě – základní buňkou sociálního života.*

Důležitý je také pohled na rodinu jako na systém, tj. na soubor částí a vztahů mezi nimi, kde jsou členové vázáni manželskými svazky, adopcí ale také společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Vztahy uvnitř rodiny bývají někdy složité a vzájemně se také ovlivňují.³³ Každý rodinný systém se skládá z několika subsystémů, přičemž nejdůležitější je subsystém manželský (partnerský), subsystém rodič – dítě a sourozenecké subsystémy. Manželský či partnerský subsystém je základní a hraje ústřední roli ve všech vývojových fázích životního cyklu rodiny. Subsystém rodič – dítě vzniká již v okamžiku těhotenství ženy. V sourozeneckém subsystému se dítě učí spolupráci, soutěžení, vzájemné podpoře a taktéž se učí vyjednávat a vytvářet různé kompromisy. Všechny subsystémy se navzájem ovlivňují a pro správné fungování rodiny jsou důležité zejména hranice jednotlivých subsystémů, které mají sice být pevné ale i zároveň flexibilní.³⁴

I když je definic rodiny mnoho, tak se zcela jistě všichni jejich tvůrci shodnou na skutečnosti, že její význam pro vývoj a uchování celé společnosti je nepopiratelný a z toho důvodu je nutno ji chránit a pomáhat posilovat její funkce.

²⁹ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1994. s. 15.

³⁰ srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1997. s. 9.

³¹ GIDENNS, A. *Sociologie*. s. 356.

³² POTŮČEK, M. *Sociální politika*. 1995. s. 101.

³³ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 2001. s. 24.

³⁴ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1992. s. 34 – 36.

Rodina musí samozřejmě plnit určité činnosti, aby mohla (správně) fungovat. Prvotní je zcela jistě funkce biologicko-reprodukční. I přes probíhající výzkum v oblasti embryonální medicíny nelze předpokládat, že by zajištění reprodukce obyvatelstva přestalo být v budoucnu zajišťováno především rodinou.

Rodina také zabezpečuje své členy po stránce hmotné, stará se o jejich zdraví a výživu, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje morální postoje, poskytuje jim útočiště, ochranu a podporu. Koncept rodiny se ale v čase mění a z toho důvodu dochází k proměnám některých jejích funkcí. Některé funkce po čase ztrácejí svůj původní význam, jiné mizí úplně nebo naopak nabývají na důležitosti. Některé z původních funkcí dokonce převzal stát.³⁵

Zásluhou výchovné funkce se dítě v rodině učí přizpůsobit se sociálnímu životu, přijímat základní návyky a způsob chování ve společnosti. Šulová a kol.³⁶ uvádějí, že vliv rodiny by se měl projevit především v sociální komunikaci jak ve formě verbální, tak i ve formě neverbální. Rodina jako taková by měla vytvořit takové předpoklady pro porozumění dítěti a stejně tak by se měla zabývat i kvalitou samotného dorozumívání. Rodina by měla vždy tvořit základy pro herní činnost, učení ale i vytvářet pracovní návyky pro pozdější život. Rodina by měla dále dítěti i předat všechny duchovní hodnoty prostřednictvím různých pohádek, tradic a také i rituálů. Rodina by v dítěti měla i formovat etické citění vůči druhým lidem, ale hlavně by měla dítěti umožnit o uměleckou produkci.

Matoušek³⁷ také poukazuje na skutečnost, že rodina je i zdrojem stresu. Rodiče musí být svým dětem stále k dispozici, ať jsou zdraví či nemocní, unavení či odpočatí. Rovněž dospělí se musí navzájem sobě přizpůsobovat, hledat a nalézat kompromisy nebo se podřídit, když je to ve prospěch rodiny potřeba.

Podle Langmeiera a Krejčové³⁸ plní rodina následující funkce:

- reprodukční – rodina je základní jednotkou nové generace;
- hospodářskou – rodina si zajišťuje materiální potřeby a taktéž její členové produkují, rozdělují si a konzumují zboží a služby;
- emoční – všem členům rodiny je poskytováno citové zázemí, motivace a morálka;

³⁵ srov. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 2001. s. 78 – 85.

³⁶ ŠULOVÁ, L., FAIT, T., WEISS, P. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. 2011. s. 180.

³⁷ srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1997.

³⁸ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2006. s. 18.

- socializační – rodina zajišťuje uvedení všech členů do společnosti, do společenských norem a umožňuje předávání kulturních statků.

Trochu detailnější pohled na jednotlivé funkce rodiny má Kraus³⁹, který je člení následovně:

Biologicko-reprodukční funkce – má význam nejenom pro společnost jako celek, ale i pro jednotlivé členy rodiny. Aby se společnost mohla rozvíjet, potřebuje mít stabilní reprodukční základnu a z toho vyplývá dostatečný nárůst porodnosti;

Sociálně-ekonomická funkce – chápe rodinu jako důležitý prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Je-li s ekonomickou situací rodiny něco v nepořádku, tak se to projevuje především jako hmotný nedostatek rodiny. Tento nedostatek lze dávat do souvislosti s nezaměstnaností (jako její důsledek) nebo se zvyšováním životních nákladů;

Ochranná funkce – zajišťuje potřeby všem členům rodiny (nejenom dětem);

Funkce socializačně-výchovná – zabezpečuje přípravu dětí a mladistvých na vstup do praktického života a je důležitou úlohou socializačního procesu v rodině. Generace se vzájemně ovlivňují, tzn., že stejně jako starší generace působí na mladší, tak i mladší ovlivňuje tu starší (např. využívání moderních komunikačních prostředků);

Emocionální funkce – má nezastupitelnou roli, jelikož rodina jako jediná instituce může vytvořit potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty;

Funkce rekreace, relaxace a zábavy – tato funkce by neměla být zanedbávána a míra jejího plnění se projevuje v tom, kolik volného času spolu všichni členové tráví dohromady.

3.2 Rozdělení rolí v rodině

Tradiční rodinná hierarchie má mytologický základ. Tvoří ji role otce a manžela, který má největší status. Role matky a manželky byla v tradiční hierarchii až za rolí otce. Dále jsou to role syna a role dcery, která byla na nejnižším místě. Další významnou rolí byla role prarodičů, kteří měli předávat moudrost, způsoby výchovy potomků a rodový etický kodex. Interakce mezi tradičními rodinnými rolemi je věcí komplexní. Odlišné kultury mají různé principy a tabu k udržení hierarchie rolí v rodině.⁴⁰

³⁹ srov. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008. s. 81 – 83.

⁴⁰ VALENTA, M. *Dramaterapie*. 2011. s. 134 – 135.

Rodina jako instituce v posledních padesáti letech prodělává v České republice stejně jako v ostatních moderních společnostech zásadní proměnu. Ženy se staly na pracovním trhu aktivními, význam instituce manželství pomalu mizí, roste rozvodovost a nesezdaná soužití jsou stále oblíbenější. *Jak je z mnoha indicií zřejmé, dosavadní rozdělení rolí a odpovědnosti se sociálně i ekonomicky rozpadá. Není ale vytvořena či definována nová organizace sociálních vztahů mezi muži a ženami. To, co v současné společnosti probíhá, je vysoká diverzita a variabilita různých alternativních strategií.*⁴¹

Podle Maříkové⁴² získávají v současnosti ženy více prostoru pro svou osobní realizaci a to i mimo rodinu. Oproti tomu muži nacházejí v instituci rodiny nové role, jejichž plnění se buď sami ujmají nebo na nich spolupracují se svými partnerkami. Tyto změny přinášejí do života celé společnosti novou dynamiku. Mění se jak rodina jako celek, tak role matky i otce.

Gjuričová⁴³ k tomuto tématu sděluje. *Pojem muž a žena jsou normativními pojmy. Tradiční rodinná struktura je v tomto pojetí kodifikována jako přirozená a jako norma. Neberou tedy v úvahu, že význam slov muž a žena je vždy spoluvytvářen a naplňován v určité době, stylu života, v jazyce, ale také ve vzájemné vazbě.*

Z definice vyplývá, že k reprodukci genderových rozdílů dochází tedy v rámci sociálního učení a to jak v samotné rodině, tak i ve společnosti. I styl výchovy dětí je rozdílný. Z činností, kterých se chlapci účastní, se mohou naučit být nezávislí a dále se mohou naučit i organizačním dovednostem, které jsou nezbytné pro řízení velkých činností s různorodou skupinou lidí. Účast v takové kontrolované a sociálně přijaté aktivitě se také může naučit, jak se přímo a otevřeně vypořádat se soupeřením, tedy jak hrát se svými nepříteli a jak soupeřit se svými kamarády – to vše v souladu v pravidly dané hry. Dívčí hry naopak probíhají zejména v menší uzavřené skupince, častěji ve dvojicích, kde jsou nejlepší kamarádky a také i na soukromých místech. Všechny hry se snaží vytvořit sociální vzorce mezi lidskými vztahy a tím dochází i k větší kooperaci. Všechny hry se zejména snaží podporovat rozvoj empatie a senzitivity, které jsou velice nezbytné pro přijetí konkrétního protějšku.⁴⁴

⁴¹ ČERMÁKOVÁ, M. *Postavení žen na trhu práce*. 1997. s. 389 – 404.

⁴² srov. MAŘÍKOVÁ, H. *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. 1999.

⁴³ GJURIČOVÁ, Š. Konstrukce gender: maskulinita a femininita z odlišných perspektiv. In Maříková, H. *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. 1999. s. 71.

⁴⁴ GILLIGAN, C. *Jiným hlasem: o rozdílné psychologii žen a mužů*. 2001. s. 39.

Maříková⁴⁵ doplňuje, že po většinu času vývoje společnosti byl dominantní postavou rodiny otec, avšak upozorňuje na to, že ve 20. století tato role přechází na matku. Spolu s tím se utváří mýtus o nezastupitelné roli matky při výchově dětí. Na mateřství je následně nahlíženo jako na biologický jev a hlavní význam je připisován instinktu matky a její lásce k dětem.

Partneři, kteří se rozhodnou založit rodinu, musí mít představu, co všechno je pro vedení rodiny důležité a které věci jsou vždy na prvním místě. V rodině by měl vždy panovat pocit jistoty a bezpečí. Také by měla zde být přímá a jasná komunikace a vzájemný respekt. Rodiče by měli mír rozděleny úlohy, které budou zajišťovat. Tzn., že tatínkové by se měli více podílet na domácích pracích a neměli by tento úkol přenechávat pouze ženě. Měla by zde také převládat vzájemná spolupráce a respektování všech potřeb členů rodiny.

Výše uvedené chování se týká rodiny, která je plně funkční. Ve společnosti se ale vyskytují i typy rodin, ve kterých se objevují problémy a rodina nezajišťuje všechny funkce tak, jak by správně měly být. Problémy často pramení z neshod partnerů či rodičů. V tomto případě se poté rodina označuje za nefunkční neboli klinickou.

3.3 Role matky

Role matky je pro rodinu velmi významná, ale je rovněž důležitá v celém systému příbuzenstva a ve společnosti. Zastává významnou úlohu v procesu socializace a především ve výchově dítěte.⁴⁶ Mateřství bylo vždy součástí společnosti, avšak pro každou jsou jeho podoby a hodnoty rozdílné. V tradičních rodinách je mateřství vnímáno jako celoživotní poslání ženy a vše ostatní je tomu podřízeno. Naopak v euroamerické kultuře je mateřství vnímáno spíše jako určitá etapa, po které se žena vrátí zpět do pracovního života.⁴⁷

V životě ženy je období mateřství velmi významné. Některé ženy vidí mateřství jako prvořadé poslání ženy. Mateřství je významnou součástí identity žen a žena je na jeho základě hodnocena, ať již se matkou stane nebo ne. Kontext, v němž se ženy stávají matkami, se vzhledem ke zkušenosti minulých generací změnil, ale mnoho rysů zůstalo stejných.

Někteří autoři rozlišují mezi mateřstvím ve smyslu praktického naplňování role matky ve vztahu k potřebám dítěte (tzv. mothering) a mateřstvím jako institucí (tzv. motherhood),

⁴⁵ srov. MAŘÍKOVÁ, H. Rodina: proměny mateřství, otcovství a rodičovství. In VALDROVÁ, J. a kol. *Abc feminizmu*. 2004.

⁴⁶ MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník*. 1996. s. 599.

⁴⁷ srov. ŠEĐOVÁ, K. *Mateřství jako pozitivní hodnota a žitý svět*. s. 13.

v němž se zrcadlí kontext konkrétní doby a který je utvářen historicky, sociálně, kulturně, politicky i morálně. „Mothering“ je oproti tomu individuální osobní prožitek žen ve vztahu ke konkrétnímu a jedinečnému dítěti.

Matka je nezbytnou součástí života dítěte. Být matkou znamená být neustále spojená s dítětem a vést jej ke správnému chování. Zajišťovat všechny potřebné funkce a umožnit dítěti správný vývoj. Vše začíná již v době těhotenství, kdy matka svým životním stylem může ovlivnit vývoj plodu a posléze i samotného dítěte. Jakmile se dítě narodí, začíná pro ženu – matku každodenní kolotoč činností, které se opakují stále dokola. Žena se musí s novou rolí matky ve svém životě vyrovnat, i když je to z počátku velmi náročné.

Matějček⁴⁸ je ale přesvědčen, že mateřské chování je vlastní ženám i mužům. Pro dítě má nepostradatelný význam tzv. „mateřská osoba“, kterou ovšem může být dle jeho názoru žena i muž a to vlastní i náhradní. V reálné skutečnosti se však matka účastní péče o dítě více než otec. Obzvláště v raném dětském věku lze matku považovat za nejdůležitější subjekt výchovy.

3.4 Role otce

Pokud se začneme zabývat otcovstvím, tak je vhodné chápat tento pojem ze dvou hledisek. A to z pohledu biologického a sociálního. Z hlediska biologického otec participuje na početí nového života. Dle Chorváta⁴⁹ je z tohoto pohledu dobrým otcem dospělý muž se všestranně kvalitními dědičnými vlastnostmi.

Otcovství ale taktéž zahrnuje nejrůznější vztahy morální, právní apod.

V dnešní době se na roli otce v rodině neklade příliš velký důraz. Otcové jsou vnímání zejména jako živitelé rodin, kteří jsou často zaneprázdnění pracovními povinnostmi a ze zaměstnání se domů vrací unavení. Většinu domácích povinností včetně péče o děti tak zastávají matky. Navíc v mnoha rozpadlých manželstvích o děti pečují pouze matky (tzv. matky samoživitelky), což pro děti rovněž není příznivé. Dítě totiž ke svému zdravému vývoji potřebuje oba rodiče a to jak ženský tak i mužský vzor. Matoušek⁵⁰ taktéž poukazuje na skutečnost, že *biologicky je účast otce na výchově výhodná proto, že lidské mládě se ve srovnání s mládřaty jiných druhů rodí velmi nezralé a má dlouhé období dospívání.*

⁴⁸ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1994.

⁴⁹ srov. CHORVÁT, F. *Byť dobrým otcem – povinnost, či túžba*. 1986. s. 15.

⁵⁰ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1997. s. 13.

Otec stejně jako matka má jedinečné místo v životě svého dítěte a zastává nezaměnitelnou úlohu při jeho vývoji. Dlouhou dobu platila v naší společnosti norma, která přisuzovala ženě roli „pečovatelky“ a muži roli „živitele“. Chápání otcovské role se stejně jako té matčiny mění a to v souvislosti se změnami ve společnosti. Největší úprava nastala až po roce 1990, kdy v té době platný zákon o státní sociální podpoře nemluví již jen o ženě (matce) ani muži (otci) ale o rodiči⁵¹. V reálném životě ale stále s dítětem doma většinou zůstává žena, protože nedošlo ke „zrovnoprávnění“ i v zaměstnání.

Maříková⁵² upozorňuje, že možnost, aby muž mohl zůstat na rodičovské dovolené s dítětem, vychází i ze snah Evropské unie o vhodnější sladění pracovního a rodinného života mužů a žen. Přestože možnost, aby otec o svého potomka pečoval, existuje, není v naší společnosti hojně využívána. Je preferována hlavně muži, kteří vydělávají méně peněz než jejich partnerky nebo jsou aktuálně nezaměstnaní. Na rodičovské dovolené zůstávají ale také muži, kteří cítí, že jsou těmi „povolanějšími“ v péči o jejich potomka.⁵³

Otec pro své dítě představuje vzor. Pro chlapce – syna je to vzor, ve kterém se dítě vidí. Chce dosáhnout toho, čeho v životě dosáhl jeho otec. Chce se mu podobat a být takový, jaká je on. Naopak pro dívku – dceru reprezentuje otec ideální vzor svého budoucího partnera. Dcery si totiž své partnery volí na základě toho, jaký byl jejich otec.

Pokud se otec dokáže plně rozvinout v emocionální oblasti, jak již ke své partnerce (matce svých dětí), tak i k dětem, tak se děti dokáží lépe od matky oddělit a vytvořit si svou vlastní identitu.⁵⁴

3.5 Psychologická stránka mateřství

Narození dítěte je pro ženu velkým životním posunem. Přebírá na sebe veškerou zodpovědnost za dítě a musí být neustále na pozoru a připravená na vše. Od matky se očekává péče o dítě a nepředpokládá se, že by pro ni v prvních letech jeho života bylo něco důležitějšího. Matka má hlavní slovo ve výchově a prioritně rozhoduje o dítěti. Role matky je

⁵¹ v současnosti je aktuální verze zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře; hlava pátá, §30 odst. 1

⁵² MAŘÍKOVÁ, H. Rodičovská (je) pro oba rodiče! In KRÍŽKOVÁ, A. *Práce a péče: proměny "rodičovské" v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 2008. s. 71 – 83.

⁵³ MAŘÍKOVÁ, H. Sociální partnerství muže a ženy v dnešním manželství a rodině – realita nebo fikce? In VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?*. 2003. s. 103 – 111. s. 109 – 111.

⁵⁴ BURDOVÁ, E., SCHMIED, Z., ŽENÍŠKOVÁ, M. *Těhotenství, mateřská a rodičovská dovolená*. 2008. 159 s.

sice ve společnosti vysoce ceněna, ale představuje v současnosti i určitá znevýhodnění. Je zdrojem nových zážitků, ale je velice časově náročná.

Ženská role se narozením dítěte mění mnohem více než mužská a je s ní spojena změna prožívání a uvažování. S příchodem dítěte se ženě naprosto změnil dosavadní styl života. Mateřství omezuje svobodu a rozhodování o vlastním životě. Vágnerová⁵⁵ jako zásadní změny spatřuje radikální změnu denního režimu, změnu dělby domácích povinností, proměnu vztahu obou rodičů i jejich chování a především zúžení možností dřívějších způsobů trávení volného času. Dítě totiž přináší spoustu nových nároků, které je nutno zvládnout a nedovoluje přílišné sledování vlastních zájmů a potřeb.

Nicolsonová⁵⁶ označuje tyto změny za tzv. ztráty. Podle ní ženy, které se stanou matkami, ztrácejí minimálně svou nezávislost, smysl identity, práci, čas i přátele a způsoby vztahů. Tyto ztráty probíhají komplexně jako součást životní zkušenosti. Vágnerová⁵⁷ ještě doplňuje, že mateřství je také spojeno s přerušением kariéry, velkou přetížeností a z ní plynoucí vyčerpaností a to vše je provázáno izolací ženy v domácnosti. Prášilová⁵⁸ upřesňuje, že díky koloběhu čtyřicetihodinové péče a tím vzniklé zátěži, se ženy na mateřské dovolené často dostávají do hluboké sociální izolace. Dále uvádí, že se u žen mohou dostavovat pocity vydělení ze společnosti a nejistoty.

Taktéž je často tato role zatížena ekonomickou závislostí, což může v některých ženách vyvolat pocit nejistoty v sebehodnocení. Paradoxem je, že i přesto, že role matky má vysokou prestiž, tak role ženy v domácnosti ji má velice nízkou. Ženy, které mateřství obtížně přijímají, mohou být silně frustrované.⁵⁹

3.6 Ukončení rodičovské dovolené

Matoušek⁶⁰ zmiňuje, že: *Současná česká rodina je rodinou zaměstnané ženy. Zaměstnaní ženy je pro většinu rodin stále ještě ekonomickou nutností.* V České republice je zaměstnanost žen vysoká, jelikož tvoří téměř polovinu pracující populace. Velká část těchto žen má děti, o které

⁵⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří.* 2000. s. 522.

⁵⁶ NICOLSON, P. *Poporodní deprese.* 2001. s. 147.

⁵⁷ srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří.* 2000. s. 522.

⁵⁸ PRÁŠILOVÁ, H. *Česká matka 21. století.* 2004. s. 16 – 17.

⁵⁹ srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří.* 2000. s. 522.

⁶⁰ srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť.* 1997. s. 35.

se musí při zaměstnání starat, což vyžaduje značné úsilí. Možností, jak sladit pracovní a rodinný život existuje několik. Mezi nejčastější lze zařadit:

Práce na částečný úvazek – základní možnost, jak se postupně zapojit po ukončení mateřské a rodičovské dovolené do pracovního procesu a zároveň mít více času na rodinu než při práci na plný úvazek. Také je možné, aby zaměstnanec využil práci na částečný úvazek při rodičovské dovolené. Výhodou tohoto řešení je nepřerušování kontaktů se zaměstnavatelem a profesí a naopak velkým problémem jejich velký nedostatek.

Pružná pracovní doba – neboli klouzavá pracovní doba je další formou vhodnou k harmonizaci rodinného a pracovního života. Česká legislativa umožňuje 3 formy:⁶¹

- pružný pracovní den – zaměstnanec je oprávněn zvolit si začátek a konec pracovní směny, ale je povinen v příslušný pracovní den odpracovat celou směnu, která připadá na daný den podle rozvrhu týdenní pracovní doby stanovené zaměstnavatelem.
- pružný pracovní týden – pracovník si sám volí začátek a konec směn, ale je povinen v příslušném týdnu odpracovat celou týdenní pracovní dobu stanovenou zaměstnavatelem;
- pružné čtyřtýdenní pracovní období – zaměstnanec si sám volí začátek a konec směn, je však povinen během čtyř týdnů po sobě jdoucích určených zaměstnavatelem odpracovat pracovní dobu připadající podle rozvržené týdenní pracovní doby na toto čtyřtýdenní období;

Sdílení pracovního místa – jedná se o poměrně novou flexibilní formu organizace práce a spočívá v rozdělení jednoho pracovního místa mezi více pracovníků. Toto řešení je velmi náročné na sdílení informací a taktéž vyžaduje míru vzájemné důvěry.

Práce z domova (homeworking) – určitá forma flexibilního pracovního uspořádání. Existují různé přístupy; například někteří zaměstnanci musí být s firmou ve velmi častém kontaktu a doma tak pracují pouze jeden den v týdnu. Naopak jiní pracovníci pracují zcela samostatně a do firmy zasílají jen výsledky své práce. Mezi těmito krajními řešeními se nachází spousta možností rozdělení pracovní doby na práci z domova a přímo v zaměstnání. Firmám tato forma pracovní činnosti přináší úsporu nákladů a rodičům rozdělení pracovní doby dle svých časových potřeb.

⁶¹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, §85

Aktivní otcovství – vyšší zapojení otců do péče o své děti (např. pomoc při domácích pracích, střídání rodičů na rodičovské dovolené, zajištění volnočasových aktivit dětí);

Pomoc prarodičů – zapojení prarodičů do péče o děti (např. vyzvedávání dětí ze vzdělávacích zařízení, psaní úkolů s dětmi, pomoc s domácností).

3.7 Rodinná politika a její cíle

Ministerstvo práce a sociálních věcí na svých stránkách charakterizuje pojem rodinná politika tak, že rodinná politika zahrnuje soubor aktivit a opatření, jejímž účelem je podporovat rodinu. Jelikož se jedná o průřezovou politiku, její počátky zasahují do různých veřejných oblastí života celé společnosti, jako je např. školství, zdravotnictví, bydlení, infrastruktura nebo trh práce. Na stranu druhou se rodinná politika týká i oblastí vysoce soukromých, na základě kterých je nutné respektovat schopnost rodin samostatně se rozhodovat. Rodinná politika je zejména více soustředěna na samotnou podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí, nikoliv na přebrání jejich rolí a sním i spojené zasahování do jejich vnitřního života rodiny. Rodinná politika by měla v první řadě pamatovat na všechny vývojové fáze rodin, stejně tak by měla pamatovat i na jejich potřeby v určitých situacích.⁶²

Mezi nejdůležitější dílčí cíle patří:

- odstranění překážek, kterým jsou rodiny vystaveny a které ohrožují jejich stabilitu;
- vytváření a podpora podmínek pro fungování rodin;
- posilování vědomí rodinných hodnot v celé společnosti;
- posilování vlastní zodpovědnosti rodičů a členů rodin navzájem.

S ohledem na aktuální stav české společnosti je zapotřebí posilovat sociální a ekonomickou soběstačnost a tím i mezigenerační solidaritu a soudržnost rodin. Zvláštní pozornost by měla být věnována dětem z rodin se specifickou potřebou a to s ohledem na jejich vzdělávání, budoucí uplatnění na trhu práce a ve společnosti.

⁶² Podpora rodiny [online]. [cit. 2019-11-02].

4 Mateřská centra

Mateřská centra se za více než pětadvacet let svého působení v České republice stala velkou silou v rámci občanské společnosti a rozšířila se nejen ve velkých městech ale i v menších obcích. Jsou prostorem, kde se původně měly scházet pouze matky a děti, ale v současné době se tato aktivita týká již celých rodin. Tato sdružení umožňují rodičům (matkám i otcům) s malými dětmi vyjít z izolace, do které se díky celodenní péči o malé dítě dostávají.

4.1 Historie mateřských center

Mateřská centra jakožto nový fenomén občanské společnosti začala v České republice vznikat v roce 1992. Byla inspirována německými mateřskými centry, jejichž prvopočátky se datují na konec sedmdesátých let, kdy provedl Deutsche Jugend Institut (Německý institut pro mladá; www.dji.de) výzkum potřeb mladých rodin. Výsledky odhalily, že tyto rodiny nápadně často pociťují sociální izolaci a to zejména matky, které jsou s dětmi doma. A odborníci tehdy ještě ze Západního Německa hledali jakým způsobem poskytnout mladým rodinám odbornou institucionální pomoc.

Přibližně ve stejné době matka tří dětí Hildegard Schooss v Salzgitteru vylepovala po městě plakáty s pozvánkou na setkání. Hildegarda pocházela z dobře ekonomicky zajištěné rodiny a mohla si tak mnohé dovolit. Jediné, co jí v čase, kdy pobývala s dětmi doma, chybělo, byla společnost. Předpokládala, že podobné pocity zažívá určitě více matek a tak si pronajala bývalou prádelnu a vytvořila plakáty. Domnívala se, že pozvánka přiláká i ostatní ženy, které také touží vyjít z osamění, ve kterém žijí spolu se svými malými dětmi. Ve stanovenou hodinu přišlo několik žen a sdílely spolu své pocity osamění. Hned se spolu domluvily na dalším setkání i na možnostech, co všechno mohou společně dělat. A tak se zrodila myšlenka mateřských center.⁶³

Odborný a laický pohled na tuto problematiku se spojil do jednoho proudu, který odstartoval vznik dalších mateřských center v Německu. Na rozšíření této myšlenky mají opět zásluhu

⁶³ KOLÍNSKÁ, R. *Za jeden provaz: metodika aktivní spolupráce nestátních neziskových organizací a představitelů státní správy a samosprávy na lokální a krajské úrovni*. 2015.

především samotné matky. Jedná se o klasický příklad iniciativy zdola – matky matkám. Řešením situace se tak stal návrat k přirozenému způsobu života dřívějších sousedských komunit postavenému na svépomoci, kdy matky společně pracovaly a některá z nich se starala o děti. Projekt mateřského centra navrhoval levnější, dostupnější a efektivnější řešení vzdělávání rodičů, kdy se investovalo do preventivního opatření a omezila se tím cena, která by se musela platit za řešení dysfunkční socializace v rodině. Bylo snadnější podpořit rodiny, aby pomohly samy sobě a ostatním rodinám s pomocí svých zdrojů a dovedností. Ministerstvo pro rodinu německé vlády poskytlo finanční prostředky pro vznik prvních tří modelových mateřských center (pilotní projekt MINE⁶⁴; <https://minemothercenters.org/>). Prostřednictvím změny v německé legislativě došlo k výrazné podpoře iniciativ, které se zaměřily na svépomocné programy pro rodiny. Peníze poskytoval nejen stát, ale i místní a regionální úřady, které podporovaly myšlenku samotného vzdělávání rodičů v oblasti péče o dítě. Tyto změny ve financování a podpoře státu byly výsledkem úspěšného pilotního projektu mateřských center.

První tři mateřská centra byla otevřena v roce 1981 v Mnichově, Darmstadu a Salzgitteru, přičemž první tři roky v nich byl prováděn výzkum ženami, které navrhly jejich koncept. Myšlenka se „ujala“ a v roce 1996 existovalo v celém Německu již 480 mateřských center a to v bývalé západní i východní části Německa. Také vznikla Spolková síť mateřských center. Mateřská centra spolupracovala s úřady práce a s orgány dalšího vzdělávání. Začaly nabízet rozličné služby přes celodenní hlídání dětí, vzdělávání až po praní prádla. Centra začala mít také vliv na komunální politiku, jelikož jejich organizátorky často kandidovaly do místních voleb. Postupně mateřská centra získala i vliv v mezinárodní ženské politice a koncept mateřských center expandoval nejenom do sousedních evropských států (např. Rakousko, Holandsko, Švýcarsko, Slovensko, Bosna) ale i do USA. Mateřská centra se v Německu také podílela na posílení občanské angažovanosti a postavení žen ve společnosti.⁶⁵

Název „mateřské“ centrum tedy neznamená, že centra jsou určena pouze matkám, ale poukazuje na skutečnost, že iniciátorkami jejich zakládání jsou právě matky.

Jak již bylo zmíněno výše, tak vůbec první mateřské centrum v České republice vzniklo v roce 1992 a to v přízemí Paláce YMCA v Praze Na Poříčí⁶⁶. Zpočátku se scházelo pár

⁶⁴ Mother Centres International Network for Empowerment, pilotní projekt se rozvinul v mezinárodní síť umožňující spolupráci a výměnu informací mezi více než 1 000 mateřských center z 22 zemí světa

⁶⁵ SCHOOS, H., WESKAMP, H. *Mütter im Zentrum, Mütterzentrum: Bilanz einer Selbsthilfebewegung*. 1997.

⁶⁶ <http://www.praha.ymca.cz/rodinna-a-materska-centra/>

kamarádek, které debatovaly o programu a vůbec o pravidlech fungování. Povědomí o nově vzniklém centru se rychle šířilo a začaly přicházet další maminky s dětmi. Stále více začaly chodit i ženy, které chtěly založit svoje mateřské centrum a radily se, jak na to. Z toho důvodu byl v roce 1994 uspořádán první seminář „Jak začít“, kde ženy, které se již na zakládání mateřského centra podílely, předávaly ostatním svoje zkušenosti a poznatky a podávaly jim pomocnou ruku.⁶⁷

Mateřské centrum YMCA inspirovalo tak další centra, kterých je dnes kolem 500. Tento příklad ukázal, jak čas trávit s dětmi a přitom se cítit smysluplně a užitečně. YMCA (Křesťanské sdružení mladých lidí) v současné době provozuje 12 mateřských a rodinných center v různých městech ČR. Tři jsou v Praze, dvě v Brně a po jednom v dalších městech (Cvikov, Brniště, Hradec Králové, Jindřichův Hradec, Neveklov, Břeclav, Ústí nad Labem). Charakter center YMCA i nabídku programů si spoluvytvářejí sami návštěvníci, což jsou převážně matky (otcové) na mateřské a rodičovské dovolené, jejich děti, partneři i celé rodiny.⁶⁸

Zakladatelkou prvního českého mateřského centra byla Rut Kolínská⁶⁹, která stála v roce 1988 u zrodu ekologického sdružení Pražské matky (www.prazskematky.cz)⁷⁰. S myšlenkou mateřských center ji poprvé seznámila Alena Wagnerová (socioložka a novinářka z Německa), kterou náhodou potkala v lednu 1990 při tříkrálovém hodování. *Říkala jsem, že se mi to líbí, maminky někde na sídlišti by to určitě uvítaly, ale že já problém nemám, protože se doma vůbec necítím izolovaná. Pokračuji v životním stylu svých rodičů⁷¹ – otevřený dům pro každého příchozího. Navíc se Pražské matky věnovaly hlavně životnímu prostředí. Celý rok mi posílala materiály. Pak nás pozvala do Německa a atmosféra centra s námi pohnula.⁷² Ukázaly nám, nejen co všechno je možné v centrech dělat pro ženy a jejich děti, ale především*

⁶⁷ KOLÍNSKÁ, R. *Mateřská centra.*, 1995.

⁶⁸ Mateřská centra [online]. YMCA v České republice [cit. 2019-09-23].

⁶⁹ Rut Kolínská (1953) zakladatelka hnutí mateřských center v České republice. Dálkově studovala na Filozofické fakultě Karlovy university obor etnografie a folkloristika. V poslední době se věnuje především hnutí svépomocných organizací matek s dětmi. Vybuodovala síť mateřských center v ČR a podílela se i na vzniku Mezinárodní sítě mateřských center MINE. Za svou činnost v této oblasti získala cenu Žena Evropy 2003 a ocenění Sociálně prospěšná podnikatelka 2006.

⁷⁰ občanské sdružení usilující o zlepšení stavu životního prostředí, zajištění bezpečnosti dopravního provozu, podporu udržitelné mobility a zvýšení zájmů občanů i veřejné správy v této problematice

⁷¹ otec byl evangelický farář

⁷² DOLEŽALOVÁ, I. *Rozhovor s Rut Kolínskou: Ani přátelé nevěří, že za to nic nemám* [online]. [cit. 2019-09-23].

*nám líčily problémy, které se na nás s tržním hospodářstvím teprve přivalí. Poprvé jsme mluvily o rovnosti příležitostí, o diskriminaci žen v zaměstnání, zvláště těch s malými dětmi.*⁷³

V roce 1991 absolvovala Rut seminář know-how mateřských center v Deutsche Jugend Institut v Mnichově a hned následujícího roku v České republice založila s dalšími pěti kamarádkami první mateřské centrum. *Každá jsme na sebe nabalila někoho dalšího. Měly jsme štěstí, že se sem tam o nás objevila zprávička. Matky k nám chodily s tím, že chtěly také něco takového udělat a radily se, jak na to.* V nových porevolučních podmínkách české společnosti se jednalo o zcela nový fenomén. Aktivity mateřského centra postupně připoutaly pozornost i různých odborníků (např. prof. Zdeněk Matějček, socioložka Jiřina Šiklová).

Rut se dále angažovala v této problematice a mimo jiné v roce 1997 spolupřádala v pořadí 1. mezinárodní kongres mateřských center, který se konal pod záštitou Josefa Luxe, místopředsedy vlády ČR. Také zahájila spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí a v roce 1999 zorganizovala týdenní studijní cestu do Německa, kdy byl celý autobus obsazen představitelkami mateřských center a představiteli státní správy a samosprávy. V roce 2002 se stala členkou Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a v rámci této skupiny v roce 2004 iniciovala vznik pracovní komise pro rodinu. Od roku 2008 je předsedkyní Výboru pro sladění pracovního, soukromého a rodinného života.

Rut Kolínská za nejvýznamnější pomoc mateřských center označuje: *Hlavní přínos pro ženu, která zůstala uvízlá ve čtyřech stěnách domácnosti, je možnost pobýt v přítomnosti jiných maminek. Je to důležité pro celou rodinu, protože spokojená maminka, která má společenský kontakt, nečeká večer ztrápená na manžela jako na spásu, ale očekává ho s radostí a novými zážitky. Maminky se také mohou také zdokonalovat ve své profesi, absolvovat rekvalifikační a jiné kurzy. Získávají i manažerské schopnosti, protože si vlastně všechno zajišťují samy.*⁷⁴

4.2 Mateřské centrum a jeho základní funkce

Rut Kolínská charakterizuje mateřská centra jako *místo setkání matek s malými dětmi, jejich zapojení do společnosti a vyproštění matky z domácí izolace a zapojení dětí v nejranějším věku do kolektivu.*⁷⁵ Za obecnější definici lze považovat vymezení kolektivu autorů ze Sítě

⁷³ JIRKŮ, I. *Bytostná občanka Rut Kolínská* [online]. [cit. 2019-09-23].

⁷⁴ MUDRANINCOVÁ, M. *Prezidentka? Muži se ještě bojí.* [online]. [cit. 2019-09-23].

⁷⁵ srov. KOLÍNSKÁ, R. *Mateřská centra.* 1995. s. 174.

mateřských center v České republice⁷⁶, kteří tvrdí že: *Mateřská centra vznikají jako klasický příklad aktivit občanské společnosti z potřeby a zájmu občanů. Nezáleží na jejich právní subjektivitě, mohou být samostatným občanským sdružením nebo pod záštitou jiné organizace. Důležité je, aby zůstala otevřená a dostupná všem sociálním skupinám.*

S postupem času a přibývajícimi zkušenostmi se ale termín mateřské centrum rozšiřuje o další definice. Příkladem může být:

- Mateřské centrum je nezisková organizace, která umožňuje vzájemné setkávání rodin s dětmi za účelem společných her, výletů, vzdělávání a dalších činností.
- Mateřské centrum je možnost oprostít se od stereotypu, který může nastat na mateřské dovolené.
- Mateřské centrum může představovat pomoc a podporu pro ženy, které mají problémy v manželství.
- Mateřské centrum je ideálním prostorem pro vznik otevřené místní komunity.

Mateřské centrum a jeho funkci lze vymezit na základě následujících principů:

- umožňuje rodičům (matkám i otcům), kteří se celodenně starají o dítě/děti, vyjít z izolace;
- zpravidla jej zřizují matky na mateřské dovolené, které pořádají programy, akce a aktivně se podílejí na chodu centra;
- posiluje roli ženy jako matky a zároveň ji její dítě poznává i v jiném prostředí než doma;
- děti se zde setkávají se svými vrstevníky (uskutečňují se první kontakty);
- děti jsou zde vždy vítány;
- jsou zde přivítány všechny generace, rasy a jedinci se zdravotním postižením;
- pomáhá ženě dostat se do kontaktu s jinými lidmi a navázat tak nová přátelství;
- pomáhá udržovat ženy v kontaktu se svoji profesní orientací;
- posiluje sebevědomí žen;
- poskytuje společenství a solidaritu;
- rozvíjí občanskou společnost;
- pro mnoho žen (zejména pro ty co se podílejí na chodu centra) bývá odrazovým můstkem k aktivní účasti v komunální politice;

⁷⁶ Síť mateřských center v České republice, ohlédnutí za uplynulých 10 let. Publikace k 10. výročí vzniku MC v ČR. Praha: Síť mateřských center v České republice, 2003.

- vzbuzuje zájem o životní prostředí;
- má neformální charakter;
- je založeno na principu rodinné svépomoci;
- vzniká dobrovolnou činností občanů.

V mateřských centrech lze nalézt široké spektrum možností, jak strávit svůj volný čas. Kromě této nabídky pomáhají centra i v oblasti sociální, psychologické, poradenské, vzdělávací, profesionální atp. Co se týče využití volného času, nabízejí centra svým návštěvníkům programy, jejichž zaměření je různorodé a bývá orientováno především na děti, matky a celé rodiny. Tyto kurzy lze rozdělit na:

- tvořivé,
- vzdělávací,
- sportovní,
- rekvalifikační,
- jednorázové akce,
- dlouhodobé projekty.

Mateřská centra svým návštěvníkům mimo jiné nabízejí:⁷⁷

Pomoc svépomocí – zahrnuje vzájemnou službu, naslouchání, laické poradenství, výměnu zkušeností a dávání a přijímání (ženy si navzájem pomáhají a to jak radou, tak i jinou podporou);

Spolupráci – mateřská centra si navzájem pomáhají, spolupracují s neziskovými organizacemi či státními zařízeními podobného typu, ale také existuje interakce s partnerskými organizacemi v zahraničí, se státní správou a samosprávou;

Integraci – mateřská centra jsou otevřena pro všechny zájemce a to bez ohledu na jejich sociální vrstvu, rasu, etnicitu, sociální status, handicap atp. Na základě tohoto principu mateřská centra učí toleranci a umožňují společenství „odlišných“ jedinců. Součástí nabízených programů je také klubové setkávání „různorodých“ osob;

Prevenici – je zastoupena zejména učením rodin jak správně trávit volný čas a z toho důvodu lze hovořit o prevenci kriminality. Další aktivitou je včasné pojmenování problémů a hledání jejich řešení, tj. předcházení konfliktním situacím;

⁷⁷ Síť mateřských center v České republice, ohlédnutí za uplynulých 10 let. Publikace k 10. výročí vzniku MC v ČR. Praha: Síť mateřských center v České republice, 2003.

Školu občanského života – zakládající ženy mateřských center se dostávají do kontaktu s obecními úřady a začínají se orientovat v zákonech a v dalších důležitých oblastech života, které jsou nutné k založení mateřských center. Mnohé se díky nabytým zkušenostem a charakteru své povahy zapojují do komunální politiky;

Spolupráci s komerčním sektorem – ženy, které se podílejí na chodu mateřských center, získávají netradiční schopnosti ve strategickém vyjednávání v oblasti managementu, kreativního přístupu k řešení problémů atp.

Prvním a hlavním posláním mateřských center je společná účast matky s dítětem nebo dětmi na všech aktivitách. Zatímco si děti pod dohledem svých matek hrají, tak ony si mohou navzájem vyměňovat své zkušenosti z různých oblastí a navzájem si pomáhat tak řešit problémy (výchovné, osobní i rodinné). Přínos mateřských center pro každého člena rodiny lze charakterizovat následovně.⁷⁸

- pro matky – umožňuje jim znovuuvědomění si svého mateřství a pomůže jej plněji prožívat, vyjdou ze společenské izolace, mohou navazovat nové kontakty, dává jim pocit bezpečí díky neformálnímu charakteru, poskytuje také prostor pro seberealizaci, profesní orientaci a posiluje matkám jejich sebevědomí, pomáhá a podporuje je při návratu do zaměstnání;
- pro otce – aktivuje a upevňuje otcovské role a posiluje otcovské kompetence, také naváží nové kontakty s ostatními rodiči;
- pro děti – poskytuje jim přirozené prostředí mezi vrstevníky uzpůsobené pro jejich potřeby, připravuje je na pobyt v mateřské škole, učí je toleranci, poskytuje kreativní programy k rozvoji osobnosti a umožňuje také vidět matku v jiné roli než v domácnosti;
- pro celé rodiny – jak pro fungující i ohrožené rodiny nabízí služby primární prevence, šíření osvěty, vzdělávání a poradenství, prostor pro klubová setkávání, ohroženým rodinám poradenství, sociální prevenci i ranou péči;
- pro občanskou společnost – pomáhá utvářet model zdravé a funkční rodiny, budoucí generace je ovlivněna aktivitami svých rodičů, vytváření zdravých vztahů, spolupráce s kraji na realizaci rodinné kompetence, pomáhá vytvářet podmínky pro přistěhovalce a menšiny.

⁷⁸ srov. KOLÍNSKÁ, R. *Mateřská centra*. 1995. s. 174.

Role mateřských center se tak promítá do následujících oblastí:

- propojení profesního a rodinného života,
- sociálních služeb,
- oblast výchovy a volného času.

Základní funkce mateřských center je tedy sociálně preventivní. Mateřská centra poskytují služby prevence sociálního vyloučení pro rodiče pečující o děti a služby na podporu zkvalitňování partnerských a manželských vztahů a posilování rodičovských kompetencí. Další funkcí je prevence kriminality pomocí široké nabídky volnočasových aktivit. Novým trendem je také integrace cizinců.

4.3 Právní formy mateřských center

Z legislativního pohledu nejsou mateřská centra nijak odlišena od ostatních neziskových organizací. Pro pojem nestátní nezisková organizace v právní úpravě v České republice nenalezneme přesnou definici. Jsou charakterizovány jako organizace, které nevytvářejí zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce nebo zakladatele. Zisk sice mohou vytvořit, ale musí jej znovu vložit zpět do rozvoje organizace a plnění jejího poslání.

V roce 2014 vstoupil v platnost nový Občanský zákoník⁷⁹ a zákon o obchodních korporacích⁸⁰ nahrazující dosavadní Obchodní zákoník. Tyto změny zasáhly i neziskové organizace, kdy za nejvýznamnější úpravu lze považovat, že do té doby nejrozšířenější forma neziskových organizací – občanská sdružení, přestala od 1. ledna 2014 existovat⁸¹ a místo nich zavádí nový Občanský zákoník právní formu zapsaný spolek (zkratka z.s.).

Podle zákona o dani z příjmu⁸² se jedná o organizace charakteru právnické osoby, které nebyly založeny a zřízeny za účelem podnikání (§17 a). Tzv. veřejně prospěšný poplatník *v souladu se svým zakladatelským právním jednáním, statutem, stanovami, zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci jako svou hlavní činnost vykonává činnost, která není podnikáním.* (§17 a odst. 1). Do této skupiny lze zařadit například zájmová sdružení právnických osob, občanská sdružení respektive zapsané spolky a to včetně odborových organizací, politické strany a hnutí, státem uznávané církve a náboženské společnosti, nadace

⁷⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸⁰ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

⁸¹ byl zrušen zákon 83/1990 Sb. o sdružování občanů

⁸² Zákon č. 586/1992 Sb., Česká národní rada o daních z příjmu.

a nadační fondy, obce a kraje, organizační složky státu a územních samosprávných celků, příspěvkové organizace, státní fondy atp.

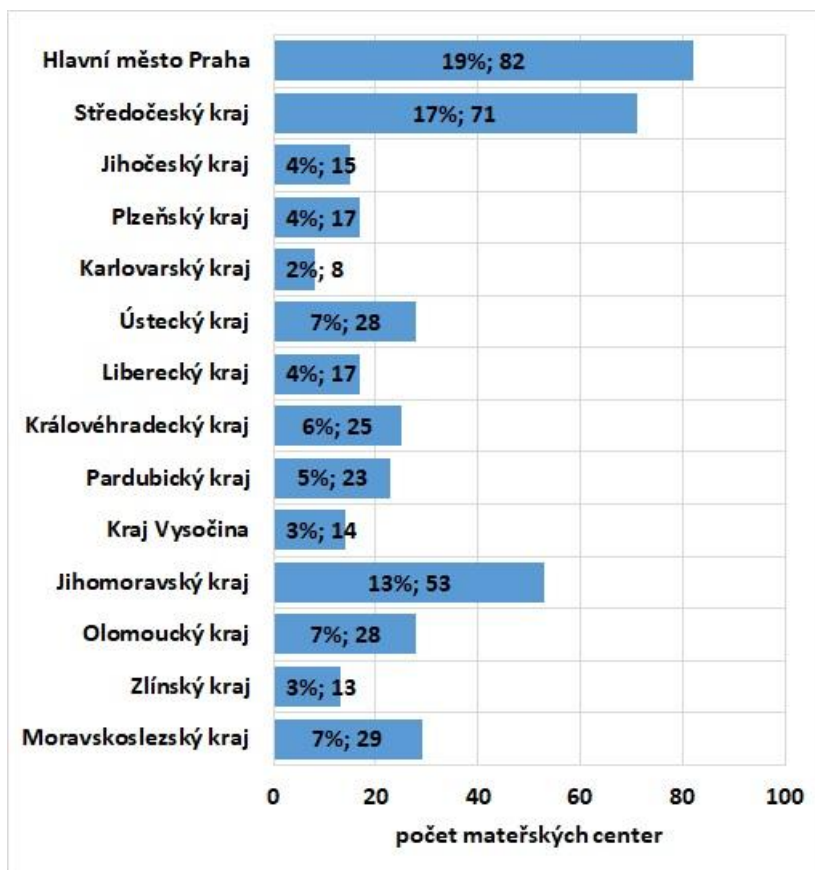
Stejně jako neziskové organizace mají i mateřská centra v České republice rozmanitou strukturu a různé právní formy. Pro mateřská centra připadají v úvahu následující právní formy:

- obecně prospěšná společnost⁸³,
- občanská sdružení respektive zapsané spolky a jejich organizační složky,
- církevní organizace.

Na základě webových stránek zaměřených na mateřská centra (katalog mateřských center⁸⁴) lze usoudit, že nejčastější právní formou mateřských center jsou občanská sdružení respektive zapsané spolky. Na zmíněném portále je zaregistrováno 423 mateřských center. Další častou formou je zřízení církevní právnickou osobou nebo obcí.

⁸³ Činnost obecně prospěšných společností byla upravena zákonem o obecně prospěšných společnostech č. 248/1995 Sb., který byl k 1. 1. 2014 zrušen novým Občanským zákoníkem. Pokud ale u nějaké obecně prospěšné společnosti nedojde k transformaci na ústav, nadaci nebo nadační fond, řídí se tímto zákonem i nadále.

⁸⁴ www.babyonline.cz/akcni-svet-deti/matrska-centra

Obrázek č. 1: Mateřská centra v jednotlivých krajích (Zdroj dat: Web baby online)

Data uvedená na výše zmíněném webu byla využita i pro graf mapující počet mateřských center v jednotlivých krajích. Z četnosti jednotlivých kategorií vyplývá, že nejvyšší zastoupení těchto center je v hlavním městě (19% center, 82 organizací), Středočeském kraji (17% center, 71 organizací) a Jihomoravském kraji (13% center, 53 organizací) a naopak nejméně v Karlovarském kraji (2% center, 8 organizací). Na základě dílčích dat lze také usoudit, že největší koncentrace mateřských center je ve velkých městech, jako je Praha, Brno, Plzeň a Ostrava.

4.4 Síť mateřských center

Organizace Síť mateřských center o.s. vznikla v roce 2001 a sdružuje jednotlivá mateřská centra po celé České republice. Jejím základním posláním zůstává i nadále podpora a nabízení metodického vedení členů Sítě a pomoc při zakládání nových mateřských center. Snaží se však otevírat i široké veřejnosti a řešit celospolečenské problémy související s krizí rodiny. Posiluje občanský život komunity, hodnoty rodiny a mezigeneračních vztahů, úlohu rodičů,

mateřskou a otcovskou roli ve společnosti, podporuje právní ochranu rodiny, mateřství a rovných příležitostí pro všechny, usiluje o zdravý život ve zdravém prostředí. Také pořádá semináře a konference, spolupracuje se státními i nestátními organizacemi včetně zahraničních subjektů podobného zaměření.

V současné době síť zaměřuje svou činnost na dva základní okruhy problémů související s rodinou. První se týká vnitřních rodinných potíží a druhý vnějších podmínek pro život rodiny.

Charakter Sítě mateřských center lze shrnout do následujících bodů:

- pomáhat vzniku nových center,
- poskytovat podporu a metodické vedení,;
- vytvářet prostor pro vzájemnou spolupráci a výměnu zkušeností,
- koordinovat společné projekty,
- členem sítě se může stát každé mateřské centrum (na právní subjektivitě ani názvu nezáleží), které je otevřené a dostupné všem sociálním skupinám bez ohledu na původ a rasu,
- nabízet široké veřejnosti informace o mateřských centrech i o činnosti sítě.

Síť mateřských center spolupracuje s Ministerstvem práce a sociálních věcí a jak již bylo zmíněno v předchozím textu, tak její předsedkyně Rut Kolínská je členkou Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a místopředsedkyní Výboru RVRP pro sladění pracovního a rodinného života. Síť městských center je rovněž stálým hostem Stálé komise pro rodinu poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Kromě úspěchů na „domácím poli“ se tato organizace může pochlubit i uznáním ze zahraničí. Nejprve byla činnost mateřských center v České republice oceněna v rámci členství v MINE Dubajskou cenou za přínos ke zlepšování životních podmínek v komunitě (rok 2002). O rok později byl přínos Sítě oceněn udělením titulu člena Evropy 2003 Rut Kolínské. Významný posun ve vnímání mateřských center přineslo také vítězství Rut Kolínské v soutěži „Sociálně prospěšný podnikatel roku“⁸⁵ za rok 2005. Cenu získává taková osobnost, která v praxi aplikuje zásady podnikání tak, aby dosáhla řešení společenských problémů. Podnikání

⁸⁵ <https://podnikatelroku.cz/ey-spolecensky-prospesny-podnikatel-roku>

společensky prospěšných podnikatelů je o zavádění praktických, inovativních přístupů zaměřených na podstatné záležitosti, které často zůstávají na okraji zájmu společnosti.

5 Občanské sdružení Mateřské centrum Cipísek Prostějov

Mateřské centrum Cipísek je otevřeno pro rodiny s jejich malými dětmi. Rodičům nabízí vzdělávání v oblasti pozitivního rodičovství, se kterým se spojováo i sladění pracovního a rodinného života. Mimo jiné se snaží posílit mateřskou roli ženy. V mateřském centru Cipísek mohou děti nacházet společenství svých vrstevníků, stejně tak se dítě učí i novým poznatkům, které jednou v životě může uplatnit. Veškeré aktivity jsou v mateřské centrum Cipísek organizovány podle potřeb a podle požadavků každého účastníka.

5.1 Vznik OS Mateřské centrum Cipísek Prostějov

Mateřské centrum Cipísek vzniklo v roce 1998 především maminkami na mateřské dovolené. Organizace vznikla jako občanské sdružení. Kmotrou a také významnou představitelkou mateřského centra se stala v roce 1999 paní Jiřina Prekopová, též známá jako psychologka a spisovatelka. Paní Jiřina Prekopová pochází z Prostějova, kde i dlouhá léta pracovala, ale po většinu svého života pracovala a pobývala v Německu.

Mateřské centrum Cipísek v letech 2003 až 2011 zajišťovalo provoz na dvou pracovištích. Od roku 2011, konkrétněji od měsíce září svůj provoz zajišťuje pouze na sídl.Svobody.

Od samotného vzniku mateřského centra jsou velice oblíbené společné programy pro rodiče s dětmi. Dlouhodobě se těší oblibě i akce pro celé rodiny, které mají dlouholetou tradici a kam se rády i často děti i dospělí vracejí. Mezi nejoblíbenější aktivity, ke kterým se děti i dospělí vracejí, jsou například dopravní dopoledne pro nejmenší, Bude zima, bude mráz. Program Bude zima, bude mráz, je program, který je spojený cestou s lampiony za panem myslivcem. Velký zájem je také i o letní tábory pro rodiče s dětmi, které byly dříve nastavené jako pobytové. V současné době se jedná o program nikoliv pobytový, ale i příměstský.

V roce 2002 se Mateřské centrum Cipísek zapojilo do projektu Zdravé město Prostějov a zahájilo vzdělávání ke zdravému rodičovství formou besed a přednášek. V roce 2004 – 2007 došlo ke vzdělávání maminek formou počítačové gramotnosti a dále formou rekvalifikačních kurzů „Zaměstnej sám sebe“ ve spolupráci s partnerem EQUAL. V těchto letech dále založil projekt ESF Vzdělávací a motivační program pro ženy pro návrat do zaměstnání.

Od roku 2007 mateřské centrum Cipísek rozšířilo svoji činnost o takzvané vícedenní semináře, které mají posílit rodičovské kompetence. Tyto kurzy jsou nazvány jako „Respektovat a být respektován“. Kurzy byly především zaměřeny na komunikační a výchovné postupy. Od roku 2010 byly zavedeny obdobné kurzy s názvem „Efektivní rodičovství“.

O roku 2011 mateřské centrum zavedlo poskytování individuálního psychologického poradenství. Od roku 2013 bylo zahájeno poradenství právní a v péči o dítě. Po několika letech byly v roce 2018 obnoveny i kurzy předporodní přípravy, které jsou velice oblíbené a hodně i navštěvované.⁸⁶

5.2 Poslání

Posláním mateřského centra Cipísek je především poskytnout rodičům podporu v rodičovství, mateřství a hlavně se snaží vytvořit zdravé vztahy v rodině prostřednictvím komunitních a tvořivých činností a dále i pomocí vzdělávacích či poradenských programů. Mateřské centrum se snaží poskytovat takové služby pro rodinu, které budou mít podpůrný a preventivní charakter. Snahou mateřského centra je umožnit rodičům, aby své klíčové roky rodičovství či mateřství prožily nejen jako starost, ale i jako příležitost k rozvíjení dítěte, ale i dospělých.⁸⁷

5.3 Aktivity a akce mateřského centra Cipísek Prostějov

Programy pro rodiče s dětmi

Mezi tyto činnosti můžeme zařadit zejména Vzdělávací skupiny rodičů s dětmi. Jedná se o jednu z hlavních aktivit mateřského centra Cipísek. Tyto kurzy jsou realizovány v určitých cyklech a to v období leden – březen, duben – červen, září – prosinec. Jedná se tedy o celkem 11-13 kurzů za týden, kdy jedna lekce trvá zhruba 2 hodiny. Tento kurz je určený zejména pro cca 12-15 rodin. Všechny skupiny jsou sestaveny dle věků dětí, tak aby rodičovská skupina řešila podobné problémy, dále aby se i navzájem jeden od druhého inspirovaly a hlavně aby si mezi sebou předávaly i svoje zkušenosti.

⁸⁶ MC Cipísek. *O nás* [online]. [cit. 2020-02-04].

⁸⁷ Mateřské centrum Prostějov, z.s.: *Výroční zpráva 2018*. 2019. s. 3.

Mezi tyto programy řadíme zejména:

- Miniklub - děti do 9 měsíců
- Broučci – děti od 9 do 18 měsíců
- Motýlci – děti od 1 roku do 2 let
- Zajíčci – děti od 18 měsíců do 2,5 let
- Měďové – děti od 2 let

V rámci všech společných programů se snaží všichni pracovníci nabízet hudební, pohybové i výtvarné aktivity, kterou jsou děti schopny zvládnout s pomocí svých rodičů.

Hlavní součástí všech aktivit jsou různá pohybová říkadla, písničky za použití hudebních nástrojů, ale také i různá cvičení na překážkových dráhách či jiných pomůckách.

Při aktivitách jsou dále využity i různorodé pomůcky pro rozvoj jemné i hrubé motoriky. Všechny tyto činnosti mohou být i jakousi inspirací pro rodiče, jak s dětmi mohou doma pracovat. Děti se učí zejména vzájemné spolupráce jak se svými rodiči, tak i s ostatními dětmi pod vedením zkušeného lektora.⁸⁸

Letní programy pro rodiče s dětmi

Tyto aktivity probíhají celkem 2 týdny v době letních prázdnin. V roce 2018 proběhly v prostorách mateřského centra Cipísek a v jeho přilehlých prostorách takzvaný Pohádkový týden a Leten světem. Tento program vyžaduje aktivní účast každého rodiče při každé tvořivé činnosti se svými dětmi, dále při všech společných hrách nebo výletech. Děti se v těchto programech učí formou nápodoby, kde vidí své rodiče i v jiných rolích, což v dětech posiluje vzájemnou spolupráci i zlepšení vztahů.

Programy pro děti

Cipískova školička

Jedná se o adaptační program určený dětem, které čeká brzký nástup do mateřské školy. Tento program trvá celkem 3 měsíce. Kurz pomáhá děti připravit na odloučení od svých rodičů a dále se snaží o to, by děti byly schopni navazovat vztahy v kolektivu se svými vrstevníky.

⁸⁸ MC Cipísek: *Programy pro rodiče a děti* [online]. [cit. 2020-02-06].

Hrátky s pohádkou

Tento program je zaměřen na dramaticko-výtvarný kroužek určený pro děti od 3 let.

Programy pro rodiče

Zde můžeme zařadit různé přednášky v rámci kurzů, jako jsou například:

- psychomotorický vývoj a vhodné pohybové aktivity,
- zdravá obuv,
- podpora zdraví přírodními prostředky,
- dětské oční vady a vyšetření očí,
- výživa a spánek,
- prevence úrazů a první pomoc,
- cestování s dětmi apod.

Mimo jiné sem můžeme zařadit i různé večerní besedy a sobotní semináře, které rodičům slouží k tomu, aby došlo k posílení rodičovských kompetencí. Jedná se o:

- besedy na téma výchova synů,
- otcové a děti,
- problematika využívání digitálních technologií u dětí a rodičů,
- besedy jak být úspěšným rodičem,
- období vzdoru,
- tresty a odměny,
- emoce,
- výchova dětí k samostatnosti apod.

Kromě programů určených pro rodiče, seminářů a besed, mohou rodiče využít i individuální poradenství s kvalifikovanými pracovníci.⁸⁹

5.4 Návštěvnost v roce 2018

Mateřské centrum Cipísek v roce 2018 celkem využilo formou pravidelných či jednorázových aktivit či nabídky více než 500 rodin. Velká část rodičů se svými dětmi MC navštěvují opakovaně s dalšími dětmi či s novými přírůstky

⁸⁹ Mateřské centrum Prostějov, z.s.: *Výroční zpráva 2018*. 2019. s. 5 – 8.

Kurzy určené pro rodiny s dětmi celkem navštívil 254 rodin. V těchto kurzech byla účast vždy minimálně jednoho dospělého a jednoho dítěte. Občas se ukázalo, že zde byla účast i dalších rodinných příslušníků jako jsou babičky, dědečkové či sourozenci).

Celkově vzato tyto kurzy navštívilo celkem 540 osob.

Za rok 2018 je v mateřském centru Cipísek evidováno více jak 5 684 vstupů rodin v pravidelných programech, tj. 30 rodin denně.

Vzdělávací a poradenské aktivity celkem navštívilo a využilo 155 rodin.

Aktivity, které byly určené pro celé rodiny a následně i kroužky pro děti celkově navštívilo 250 rodin.⁹⁰

5.5 Propagace činnosti

Pro mateřské centrum Cipísek jsou velice oblíbených propagátorem internetové stránky a facebookové komunikace. Tyto propagace jsou důležitým zdrojem všech informací pro celou širokou veřejnost. Každému návštěvníkovi a případně dalšímu zájemci jsou pravidelně dále také zasílány informační emaily, kde jsou všechny potřebné informace pro daný program či určitou činnost.

Mimo facebook a internetové stránky jsou dále zveřejňovány i měsíční programy a různé články o mateřském centru, které bývají pravidelně zveřejňovány v Radničních listech, které jsou zdarma distribuovány všem občanům v celém Prostějově.

Dalším zdrojem, kde se můžeme o mateřském centru něco dozvědět, jsou dále různé oznámení nebo články uvedené v místním tisku. Jedná se o Prostějovský večerník, Prostějovský deník či Týdeník Prostějovska. Stejně tak i televizní regionální vysílání informovala širokou veřejnost o aktuálních novinkách mateřského centra Cipísek.⁹¹

5.6 Spolupráce

Mateřské centrum Prostějov je zapojeno do Komunitního plánování sociálních služeb v Prostějově, kde zejména pracuje s rodinou, dětmi a mládeží. Okrajově dále spolupracuje

⁹⁰ Mateřské centrum Prostějov, z.s.: *Výroční zpráva 2018*. 2019. s. 11.

⁹¹ Mateřské centrum Prostějov, z.s.: *Výroční zpráva 2018*. 2019. s. 12.

s určitými organizacemi formou skupiny. Mateřské centrum dále spolupracuje na partnerské úrovni na projektu Zdravé město Prostějov.

Mateřské centrum Cipísek se dále snaží pomáhat i určitým sociálním organizacím, které jsou zaměřeny především na rodiny. S těmito sociálními organizacemi se snaží pořádat zejména sbírky materiální pomoci, která je zaměřena na konkrétní potřeby daných klientů.⁹²

5.7 Plány do budoucna

Mateřské centrum Cipísek se chce nadále se svými zaměstnanci věnovat cílové skupině, která je zaměřena na mladé rodiny s dětmi. Mateřské centrum by dále chtělo poskytovat prorodinné a preventivní služby rodinám z Prostějova jeho blízkého okolí. Stejně jako v předcházejících letech by i nadále chtěli udržet stávající programy jak pro rodiny s dětmi tak i programy určené přímo pro děti.

Mateřské centrum i v budoucnu bude nadále spolupracovat s odborníky z oblasti péče o dítě, dále z oblasti psychologie a dále s odborníky z oblasti sociálních služeb.

Novým plánem do budoucna, které si mateřské centrum stanovilo je zkusit nabízet individuální konzultace a poradenství s odkazem na další odborná pracoviště.

Jedním z dalších plánů do budoucna bude i nadále se zaměřovat na kurzy vzdělávání rodičů, které posílí zvýšení rodičovských kompetencí a také dojde i ke sladění pracovního a rodinného života.

Jako důležitou vidinou do budoucna je zejména osvojení informací v oblasti využívání digitálních technologií v rodinách.

Posledním a nejdůležitějším plánem, který je prioritou všech pracovníků, je i nadále soustavná příprava a případné doplňování vzdělání všech pracovníků ať formou krátkodobých kurzů nebo formou dlouhodobého vzdělávání.⁹³

⁹² Mateřské centrum Prostějov, z.s.: *Výroční zpráva 2018*. 2019. s 12.

⁹³ Mateřské centrum Prostějov, z.s.: *Výroční zpráva 2018*. 2019. s 13 -14.

6 Průzkumná část

V teoretické části této bakalářské práce jsem nastínila rodinu a její role v rodině a dále jsem i nastínila vznik a fungování mateřských center ve světě i v České republice. V poslední kapitole jsem se zabývala Mateřským centrem Cipísek v Prostějově, o kterém jsem se dozvěděla teprve před pár měsíci.

6.1 Cíl průzkumu

Cílem praktické části této práce je zjistit, zda li má účast v hnutí mateřských center vliv na život žen na mateřské dovolené, a pokud ano, tak jaký.

Dílními cíly je rozpoznání případných vlivů na vnímání doby na mateřské dovolené, na pocity osamění a sociální izolace, na spokojenost v partnerských vztazích a na rozvíjení osobnosti po dobu mateřské dovolené.

6.2 Stanovení průzkumných otázek

Ještě než jsem začala průzkum realizovat, stanovila jsem si průzkumné otázky. Každá z průzkumných otázek se dotýká jiné oblasti života žen na mateřské dovolené.

- Průzkumná otázka č. 1:

Vnímají členky mateřských center čas na mateřské dovolené pozitivněji než ženy, které se do hnutí mateřských center nezapojily?

- Průzkumná otázka č. 2:

Snižuje aktivní účast žen v organizacích mateřská centra pocit sociální izolace těchto žen?

- Průzkumná otázka č. 3:

Pocit'ují ženy nezapojené do hnutí mateřských center častěji zhoršení partnerských vztahů na mateřské dovolené než ženy, které jsou členkami mateřského centra?

- Průzkumná otázka č. 4:

Využívají ženy pracující v mateřských centrech častěji období na mateřské dovolené k osobnostnímu rozvoji než ženy, které se ke hnutí mateřských center nepřipojily?

6.3 Popis použité průzkumné metody

Stanovené cíle jsem se rozhodla ověřit pomocí kvantitativního průzkumu metodou dotazníkového šetření.

Cílem kvantitativního průzkumu je ověřit určité teorie na základě předem stanovených hypotéz či průzkumných otázek. Každý výzkumník si definuje proměnné, formuluje hypotézy nebo průzkumné otázky, které pak následně potvrzuje, vyvrací či je zodpoví při vlastním empirickém průzkumu. Pracuje se s číselnými údaji, které je možné statisticky zpracovávat, třídit či je můžeme vyjádřit v procentech. Na rozdíl od kvalitativního průzkumu, jehož výsledky bývají do značné míry subjektivní, umožňuje kvantitativní průzkum nestranný pohled na zkoumanou realitu.⁹⁴

Dotazník slouží především k tomu, aby bylo možné nashromáždit co nejvíce relativně jednoduchých údajů od většího počtu osob. Takové dotazníkové šetření jsou jednorázové a periodické, anonymní a neanonymní. Dotazník musí být vždy vytvořen tak, aby byl schopen splnit cíl daného průzkumu. V dotazníku se využívá různých typů otázek, které by měli být srozumitelné a jasné. Hodně důležité je i samotné pořadí položených otázek. Dotazník je možné doručovat prostřednictvím emailové komunikace, osobně nebo prostřednictvím pošty. Různými způsoby se pak musí zajistit i jeho samotná návratnost.⁹⁵

Pro samotnou realizaci průzkumu jsem nejdříve vytvořila jednoduchý anonymní dotazník. Dotazník obsahuje celkem 20 otázek, z nichž některé mají ještě doplňující otázky. Většina otázek v dotazníku jsou uzavřené otázky, z nich je možné pouze vybrat z předem nabízené odpovědi. V dotazníku se dále objevují i otázky, kde je možné vybrat i více odpovědí. V dotazníku můžeme také najít i šest polozavřených otázek. Tyto otázky nabízí výběr z předem nabídnutých variant odpovědí, ale také mají respondenti možnost použít i své vlastní formulace i vlastní odpovědi.

⁹⁴ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. s. 41.

⁹⁵ ZAPLETAL, B. *Pojmy ze sociologie.*, s. 81.

6.4 Charakteristika respondentů

Pro své průzkumné šetření jsem potřebovala získat dvě skupinky respondentek – žen v současné době na mateřské či rodičovské dovolené. První skupinu tvořily ženy, které jsou zapojeny do hnutí mateřského centra v rámci všech krajů České republiky. Druhá skupina se skládala z žen, které byly náhodně osloveny prostřednictvím emailové komunikace, facebookové komunikace a dále pomocí metody sněhové koule.

6.5 Průběh průzkumného šetření

Průzkum jsem začala realizovat zhruba v polovině října 2019.

Vzhledem k tomu, že jsem potřebovala získat nejvíce respondentů ze skupiny I. (tedy členky mateřských center) rozhodla jsem se oslovit osobně přímo maminky, které jsou členkami mateřského centra v Prostějově. Mimo členky mateřského centra v Prostějově jsem dále oslovila i další mateřská centra v rámci Olomouckého kraje. Všechna mateřská centra byla volena náhodným výběrem. V průvodním dopise jsem respondentům vysvětlila důvod a také fakt, že se týká pouze maminek, které jsou do mateřského centra zapojeny. Všechny respondenty jsem požádala o pravdivé vyplnění dotazníku, ale i o jeho přeposlání jiným maminkám, které jsou také do hnutí mateřského centra zapojeny, ale i ty, které nejsou členkami mateřského centra. V prvním týdnu se mi vrátilo okolo 40 dotazníků z oslovených mateřských center. V druhém týdnu jsem si byla osobně vyzvednout zhruba 35 dotazníků do mateřského centra Cipísek v Prostějově.

Respondentky ze skupiny II. (tedy nečlenky mateřských center) jsem oslovovala prostřednictvím internetové komunikace, dále prostřednictvím svých známých či přátel, které jsou na mateřské dovolené a tudíž mají přehled o dalších matkách, které tráví čas s dítětem doma. V rámci internetové komunikace jsem všem maminkám rozeslala internetový odkaz, kde bylo možné dotazník vyplnit. Ostatním maminkám jsem předala dotazník v tištěné podobě, který mohli vyplnit ihned.

Výzkumu se tedy celkem zúčastnilo 120 respondentů. Přesněji se jedná o 70 respondentek, které jsou členkami mateřského centra a 50 respondentek nečlenek mateřského centra.

Jakmile byly všechny dotazníky vyplněny, bylo potřeba dotazníky rozdělit do dvou skupin. Všechny výsledky z dotazníků jsem zpracovala do jednoduchých grafů dvojího typu. Sloupcové grafy mají porovnat jednotlivé odpovědi skupiny I. a skupiny II. Koláčové grafy

zaznamenávají určitý počet všech odpovědí i jednotlivých skupin pomocí procentového zastoupení.

Zpracování všech získaných výsledků bylo pro mě velice zajímavé, ale na jednu stranu i hodně vyčerpávající, ale i tak jsem se těšila na výsledné porovnání všech skupin.

6.6 Interpretace výsledků

Otázka č. 1

Jste na mateřské dovolené?

Jedná se o dichotomickou (rozděľující) otázku, kde je možná pouze odpověď ano nebo ne.

Všechny respondentky v daném výzkumu odpověděly, že ano, tedy že jsou na mateřské dovolené. Tato skutečnost byla i podmínkou pro jeho samotné zařazení do výzkumu. (Na tuto skutečnost jsem i upozornila na samotném úvodu daného průzkumu, stejně tak jsem se o této skutečnosti zmínila i osobně při samotné realizaci průzkumu v dané organizaci, stejně tak i v průvodních emailech a dopisech daného dotazníku.) Průzkumu se tedy po celkovém zhodnocení zúčastnilo 120 respondentů.

Otázka č. 2

Jste členkou hnutí MC?

Jedná se znovu o dichotomickou otázku, kde je možná pouze odpověď ano nebo ne. Odpověď ano zvolilo celkem 70 respondentů a odpověď ne zvolilo 50 respondentů. Z této skutečnosti tedy opět vyplývá, že se průzkumu zúčastnilo celkem 120 respondentů.

Druhá otázka dále rozdělila všechny respondenty na dvě skupiny, tedy I. skupina respondentek, které jsou členkami mateřského centra a II. skupinu respondentek, které nejsou členkami mateřského centra

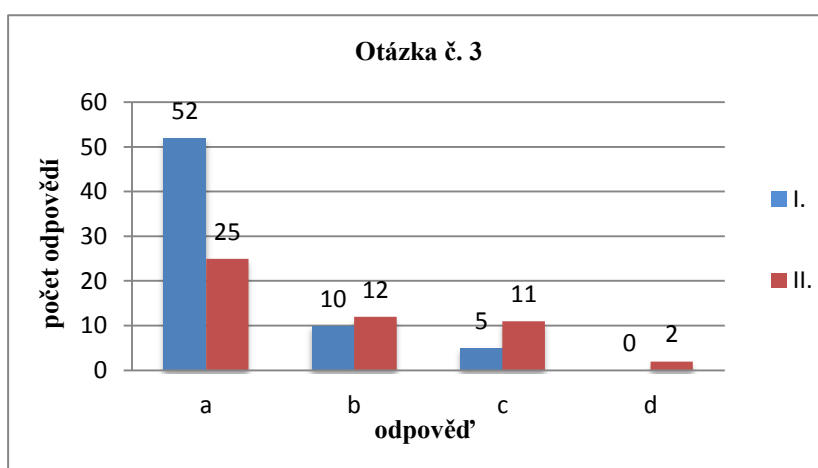
V následujících otázkách jsem poté udělala i následné vyhodnocení, tedy zde jsem porovnávala všechny odpovědi ze skupiny I. a II., následně jsem provedla i procentuální vyhodnocení všech odpovědí ze skupiny I. tedy členek MC a v poslední části jsem provedla i procentuální vyhodnocení všech odpovědí ze skupiny II, tedy nečlenek MC.

Otázka č. 3

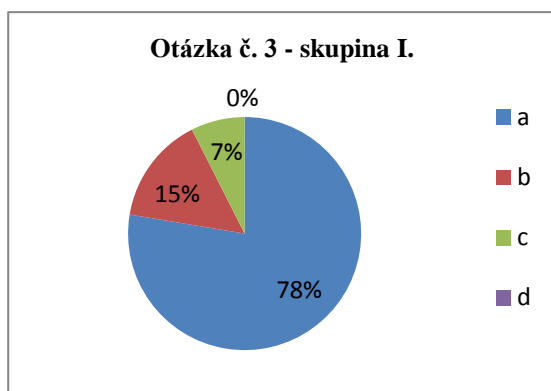
Jedná se o Vaši první MD?

- a) ano
- b) ne – je to má druhá MD
- c) ne – je to má třetí MD
- d) ne – je to má čtvrtá či pátá MD

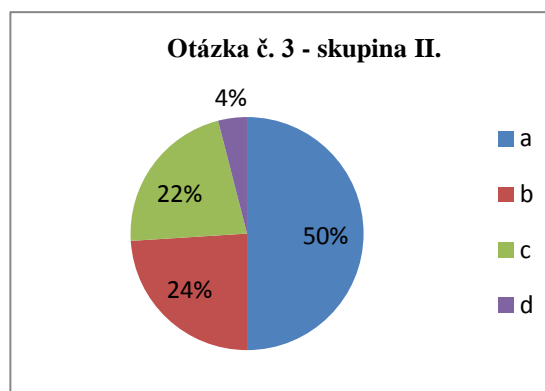
Graf 1. Otázka č. 3 - souhrn odpovědí

Graf 2. Otázka č. 3 - skupina I.

Graf 3. Otázka č.3 - skupina II.

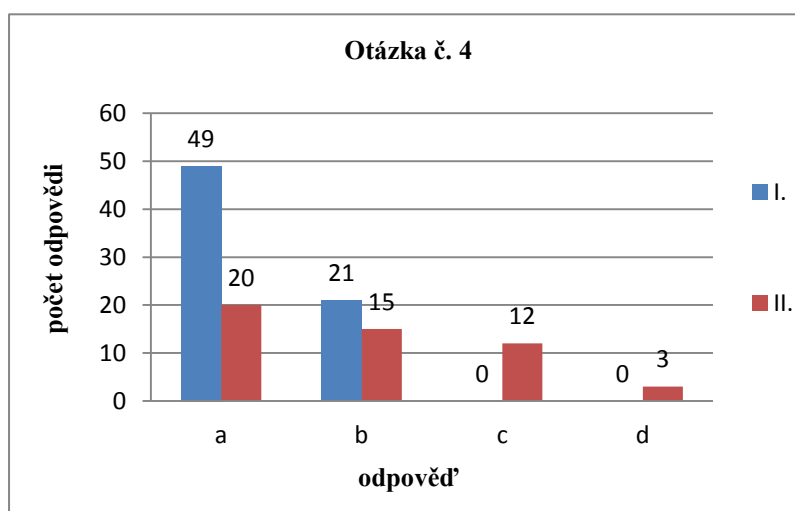
Z výše uvedených grafů vyplývá, že se výzkumu účastnily převážně ženy na první mateřské dovolené. Z dalších grafů můžeme také vypočítat i to, že ženy na druhé nebo třetí mateřské dovolené jsou mezi členkami MC zastoupeny méně, naopak ženy na čtvrté či páté dovolené se mezi členkami ve výzkumu nevyskytují vůbec. Lze tedy předpokládat, že pro matky s více než dvěma dětmi je např. docházení do služby v MC obtížnější, protože mají více povinností ohledně zabezpečení celé rodiny.

Otázka č. 4

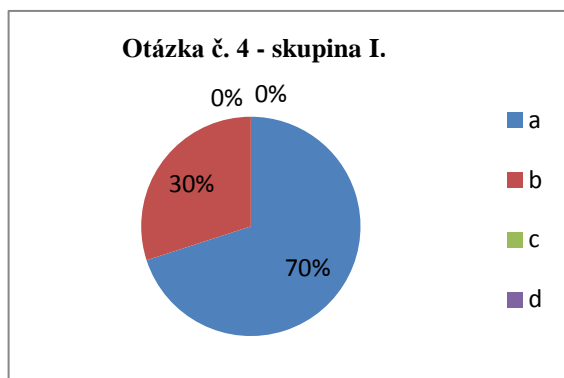
Jak vnímáte dobu na MD?

- a) *jsem na MD spokojená a s návratem do práce nespíchám*
- b) *jsem celkem spokojená, ale na návrat do práce se již těším*
- c) *kdyby to bylo možné, raději bych přenechala péči o dítě jiné osobě a sama se vrátila do zaměstnání*
- d) *cítím se na MD nespokojená a velmi se těším na návrat do zaměstnání*

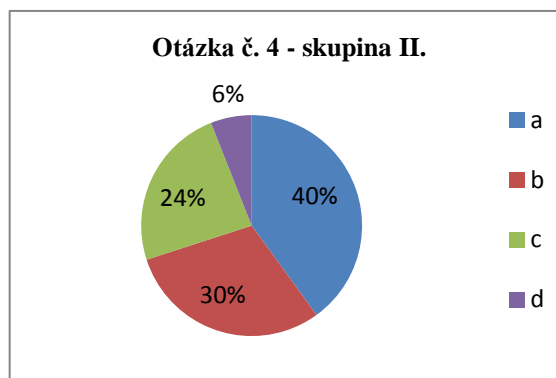
Graf 4. Otázka č.4 - souhrn odpovědí

Graf 5. Otázka č.4 - skupina I.

Graf 6. Otázka č. 4 – skupina II.

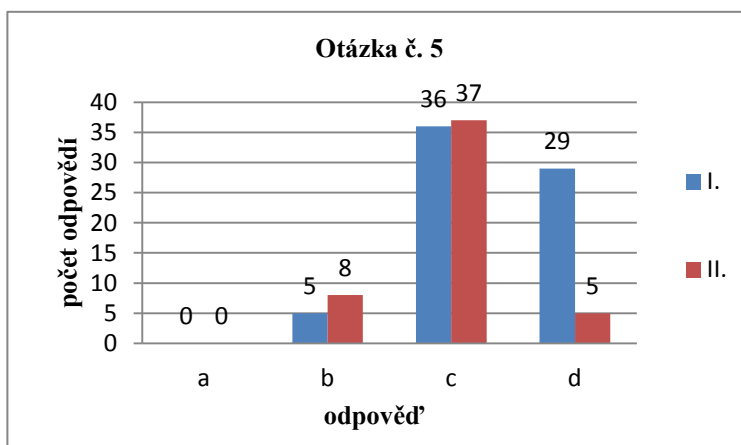
Z odpovědí na otázku vyplývá, že spokojených žen na MD je celých 100% respondentek členek MC. U respondentek nečlenek MC je situace poněkud jiná. Za spokojenou na MD se považuje 70%. Z uvedeného grafu dále vyplývá, že 24% respondentek by se raději vrátilo do zaměstnání a 6% respondentek se cítí vyloženě nespokojeně na mateřské dovolené. Na základě uvedených výsledků lze tedy tvrdit, že ženy zapojené do hnutí MC se cítí na mateřské dovolené spokojeněji.

Otázka č. 5

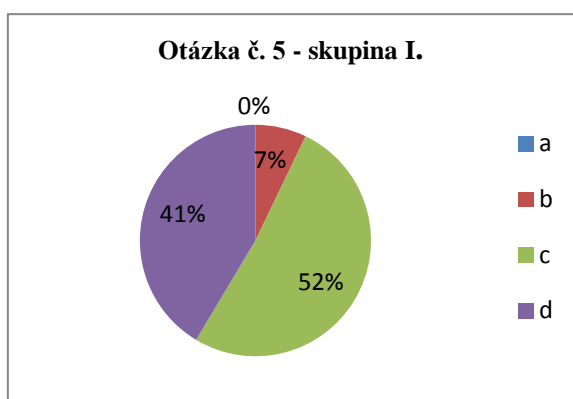
Jak dlouhou dobu plánujete zůstat na MD?

- a) *maximálně do 1 roku věku dítěte*
- b) *do 2 let věku dítěte*
- c) *do 3 let věku dítěte*
- d) *do 4 let věku dítěte*

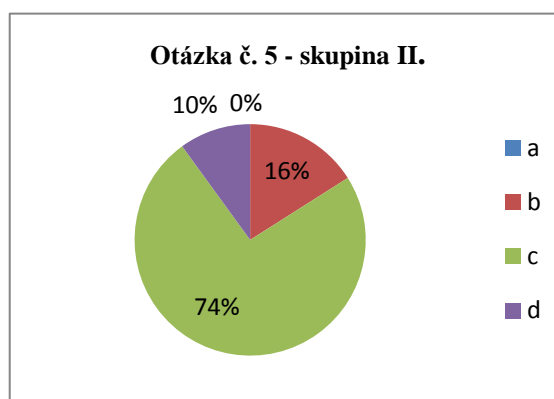
Graf 7. Otázka č.5 - souhrn odpovědí

Graf 8. Otázka č. 5 – skupina I.

Graf 9. Otázka č. 5 – skupina II.

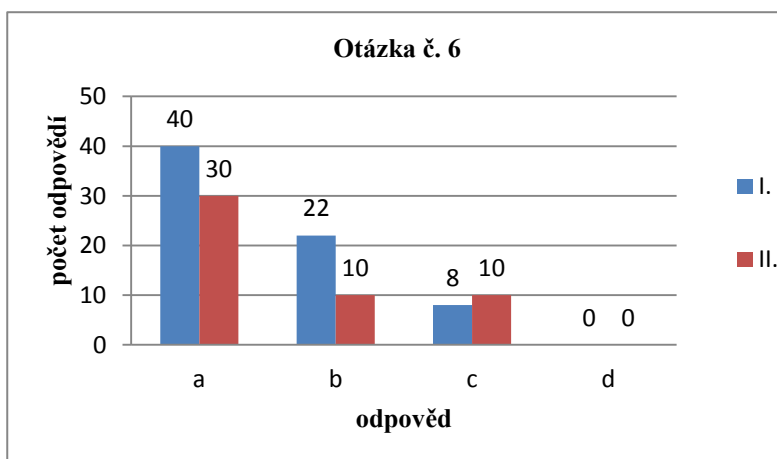
Z uvedených výsledků vyplývá, že žádná respondentka se neplánuje vrátit do zaměstnání ve věku jednoho roku svého dítěte. 7% členek ukončí MD ve dvou letech věku dítěte. Ve stejnou dobu to bude 16 % nečlenek. Ve třech letech věku dítěte nastoupí do zaměstnání většina respondentek, přesněji 52% členek a 74% nečlenek. Být doma do čtyř let věku dítěte se rozhodlo 41% členek a 10% nečlenek. Z výsledků dále vyplývá, že o 31% členek MC upřednostňuje možnost zůstat s dítětem na mateřské dovolené po maximálně možnou dobu. Naopak o 9% méně z nich, v porovnání s nečlenkami hnutí, spěchá s návratem do práce již ve dvou letech dítěte. Je možné konstatovat, že ženy zapojené v hnutí mateřských center zůstávají na mateřské dovolené déle než ženy v hnutí MC nezapojené.

Otázka č. 6

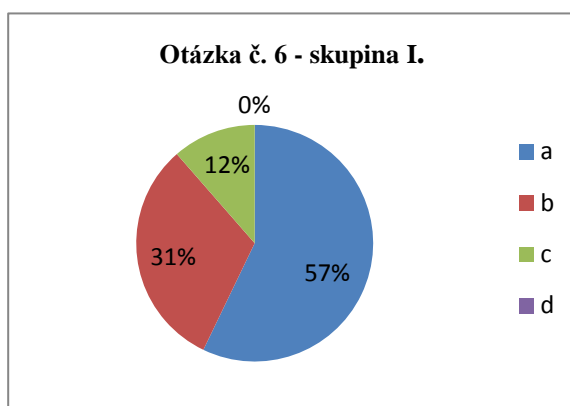
Těšila jste se během těhotenství na MD?

- a) ano, velmi
- b) spíše ano
- c) ano, ale měla jsem trochu obavy, jak tu změnu psychicky zvládnu
- d) ne

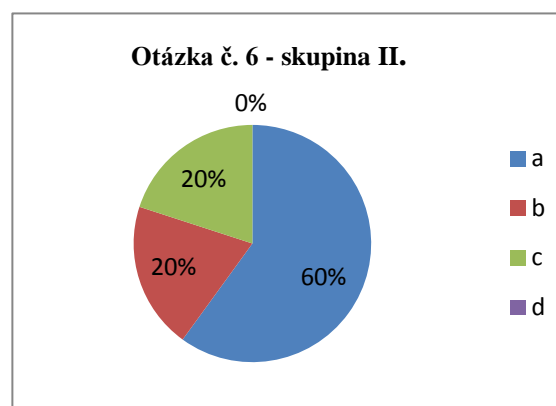
Graf 10. Otázka č.6 - souhrn odpovědí

Graf 11. Otázka č. 6 - skupina I.

Graf 12. Otázka č. 6 - skupina II

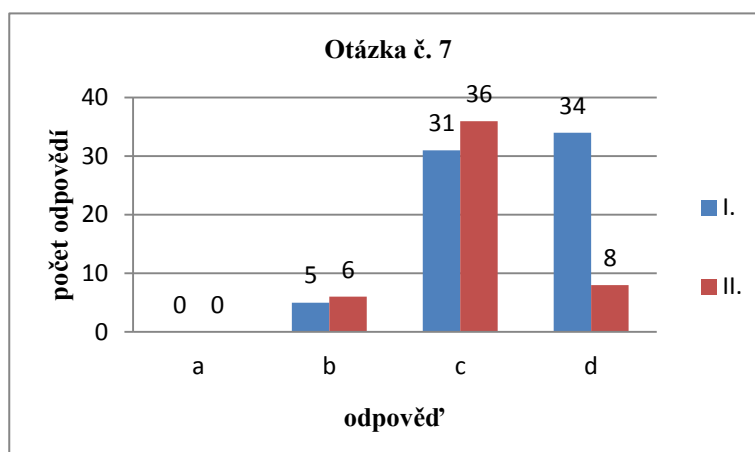
Odpovědi v obou skupinách jsou velmi vyrovnané. 100% žen z mateřských center uvedlo, že se na MD těšila, byt 12% z nich mělo předem nějaké pochybnosti, jak situaci zvládne. Stejně tak se těšilo 100% respondentek nečlenek. Tady pochybnosti mělo o něco více maminek, a to 20%. Přesto lze říci, že odpovědi členek a nečlenek na tuto otázku nejsou jinak rozdílné, všechny ženy se na dobu mateřské dovolené dopředu těšily.

Otázka č. 7

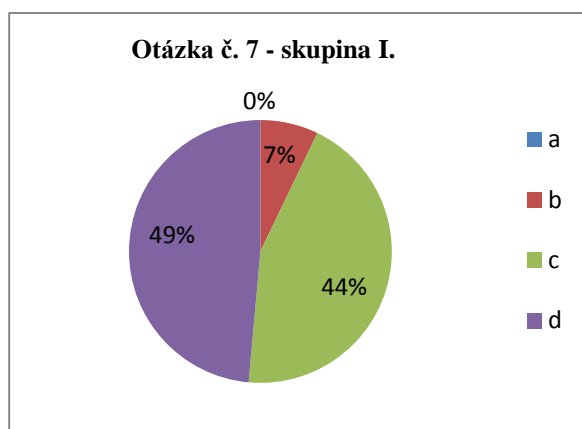
Jaké pocity ve Vás vzbuzuje partnerův odchod do zaměstnání?

- a) okamžitě bych s ním změnila
- b) někdy mu v tu chvíli docela závidím
- c) podle nálady, někdy bych byla ráda na jeho místě, jindy právě naopak
- d) jsem ráda, že nejsem na jeho místě

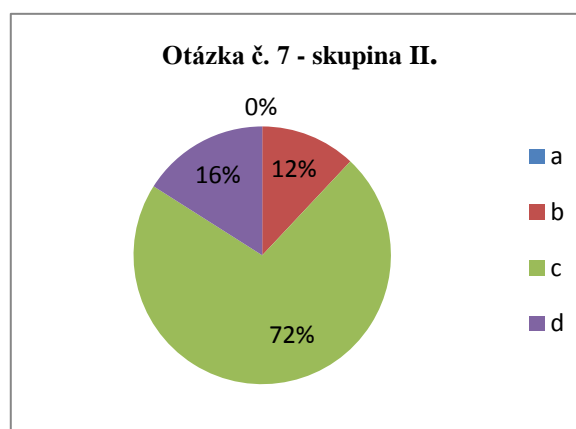
Graf 13. Otázka č.7 - souhrn odpovědí

Graf 15. Otázka č. 7 – skupina I.

Graf 14. Otázka č. 7 - skupina II.

Otázka se zaměřila na ženy pocity při odchodu svého partnera do zaměstnání. Odpovědi v obou skupinách se do značné míry liší. Odpověď „okamžitě bych s ním změnila“ nevybrala žádná respondentka výzkumu. Možnost „někdy mu v tu chvíli docela závidím“ zvolilo 7% členek a 12% nečlenek. S odpovědí podle momentálního rozpoložení se ztotožnilo 44% členek a 72% nečlenek. Nemarkantnější rozdíl můžeme pozorovat u odpovědi „jsem ráda, že nejsem na jeho místě“. Tuto možnost upřednostnilo 49% členek mateřských center a pouze 16% nečlenek. Zejména z poslední odpovědi vyplývá, že členky mateřských center nemají tak často jako nečlenky vnitřní potřebu měnit svůj pobyt na mateřské dovolené za návrat do zaměstnání.

Dotazníkové otázky č. 4, 5, 6, a 7 měly zároveň podat odpověď na průzkumnou otázku č. 1

- Průzkumná otázka č. 1:

Vnímají členky mateřských center na mateřské dovolené pozitivněji než ženy, které se do hnutí mateřských center nezapojily?

Z výsledků odpovědí na otázky 4, 5 a 7 vyplývá, že se členky mateřských center na mateřské dovolené cítí spokojeněji, zůstávají na mateřské dovolené déle než nečlenky a také vnitřně nemají tak často pocit, že by raději mateřskou dovolenou vyměnily za návrat do zaměstnání. Otázka č. 6 se zabývala pocity před nástupem na mateřskou dovolenou. Mezi odpověďmi respondentek obou skupin nejsou žádné podstatné rozdíly, na MD se těšily všechny nastávající maminky – respondentky výzkumu.

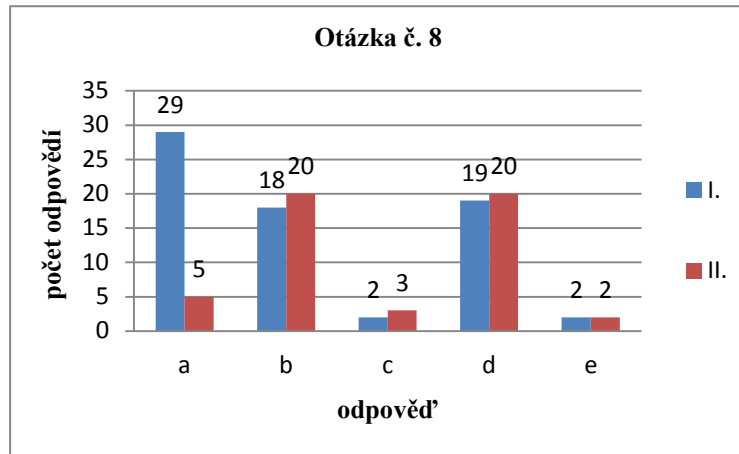
Odpověď na průzkumnou otázku č. 1 je **ano, členky mateřských center vnímají čas na mateřské dovolené pozitivněji než ženy, které se do hnutí MC nezapojily.**

Otázka č. 8

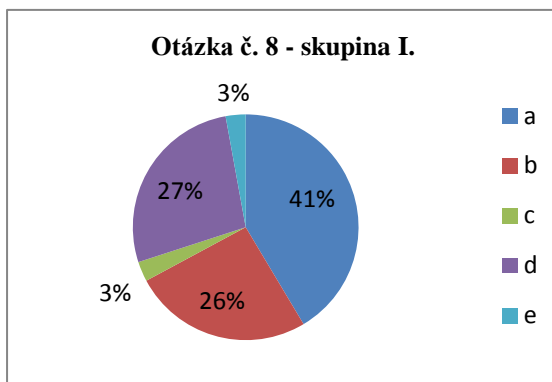
Co Vám na mateřské dovolené nejvíce schází?

- a) peníze
- b) společnost dospělých osob
- c) mé zaměstnání
- d) více času sama pro sebe
- e) jiné

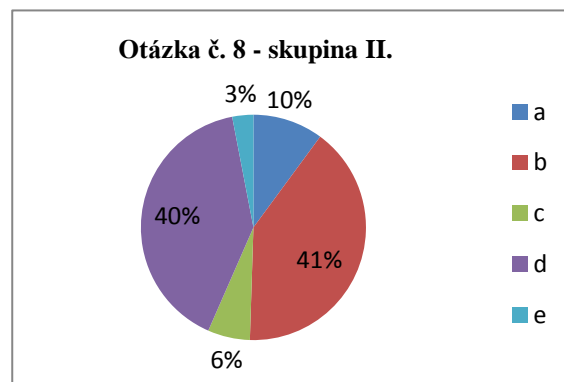
Graf 16. Otázka č.8 - souhrn odpovědí

Graf 17. Otázka č. 8 - skupina I.

Graf 18. Otázka č. 8 - skupina II.

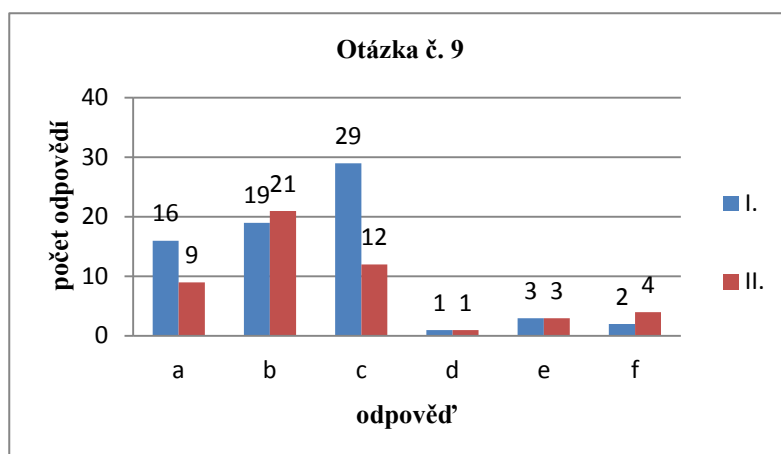
Respondentky měly možnost vybrat více odpovědí a také doplnit svou vlastní formulaci v odpovědi e). Některé odpovědi zaznívali ve skupinách téměř stejně často: společnost dospělých osob (členky 18 a nečlenek 20, mé zaměstnání (členky 2 a nečlenek 3), více času sama pro sebe (19 členek a 20 nečlenek) a jiné (2 shodné odpovědi v každé skupině, a to nezávislost, koníčky a nic). Naopak značný rozdíl můžeme zaznamenat u odpovědi peníze. Tuto variantu zvolilo 29 členek MC, ale také i 5 nečlenek, tedy o 24 respondentek více. Na základě uvedených výsledků by se tedy dalo říct, že ženám členkám MC schází nejvíce peníze, naopak nečlenkám nejvíce schází společnost dospělých osob a více času sama pro sebe.

Otázka č. 9

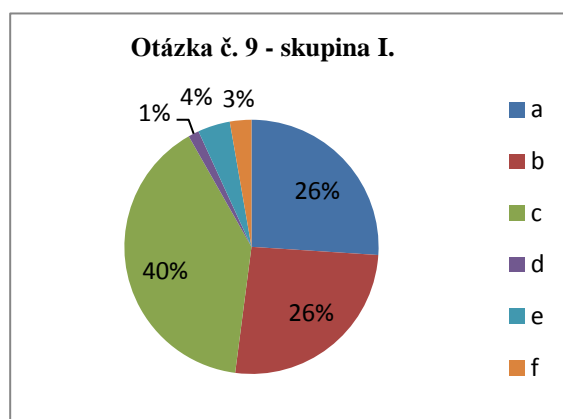
Jak často využíváte možnosti trávit čas bez dítěte?

- trávím bez dítěte více než 5 hodin týdně*
- trávím bez dítěte přibližně 2–5 hodin týdně*
- trávím bez dítěte přibližně 1–2 hodiny týdně*
- trávím bez dítěte přibližně 1–2 hodiny co 14 dní*
- trávím bez dítěte přibližně 1–2 hodiny měsíčně*
- nemám možnost trávit čas bez dítěte*

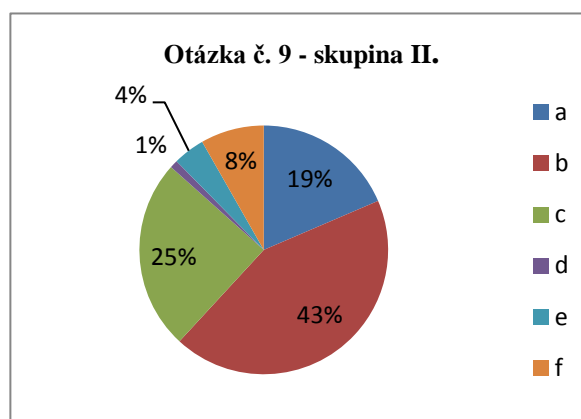
Graf 19. Otázka č. 9 - souhrn odpovědí

Graf 20. Otázka č. 9 - skupina I.

Graf 21. Otázka č. 9 - skupina II.

Otázka č. 9 se ptá na délku času stráveného bez dítěte. Mezi oběma skupinami nezaznamenáváme žádné příliš výrazné rozdíly. 26% členek a 19% nečlenek tráví bez dítěte více než 5 hodin týdně. Většina respondentek obou skupin tráví bez dítěte přibližně 1-5 hodin týdně (přesně 66%, 68% nečlenek). 1-2 hodiny co dva týdny mají možnost být bez dítěte shodně 1% respondentek. 1-2 hodiny měsíčně opět shodně 4% respondentek. Žádnou možnost trávit čas bez dítěte uvádí 3% členek, ale také 8% nečlenek hnutí mateřských center.

Z výsledků tedy vyplývá, že ženy nečlenky mají o něco méně možností trávit čas bez přítomnosti svých dětí.

Tato otázka má ještě doplňující podotázku:

Chtěla byste mít více těchto možností?

Odpověď	I.	II.
ANO	55	39
NE	15	11

Většina žen odpověděla skoro shodně, že by ráda uvítala možnost být bez svého dítěte častěji. Odpověď ano zvolilo přesně 55 respondentek členek MC, což je 79% žen skupiny I. Stejnou odpověď zvolilo 39 nečlenek MC, tedy 78% žen skupiny II. Odpověď ne pak 15 respondentek skupiny I. (21%) a 11 respondentek skupiny II. (22%).

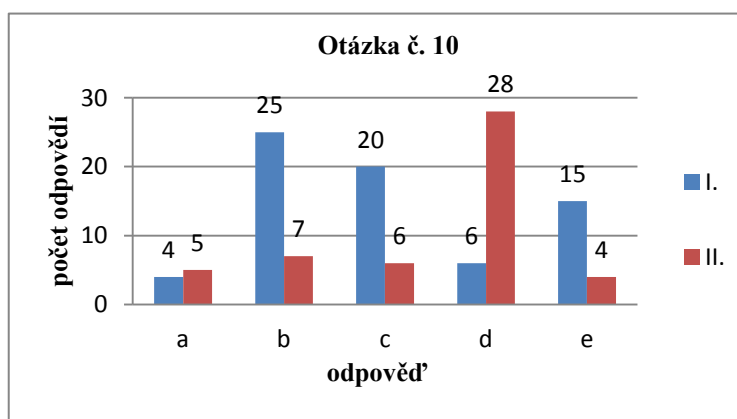
Můžeme tedy říci, že většina žen by ráda měla více možností trávit nějakou dobu bez dítěte, tento názor mírně převažuje i u žen nezapojených do hnutí mateřských center.

Otázka č. 10

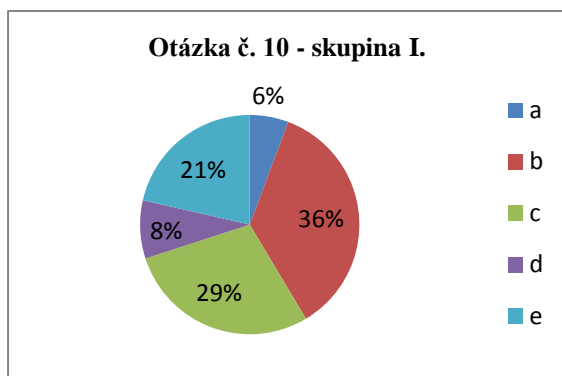
Stýkáte se se svými přáteli stejně často jako před MD?

- a) *ne, stýkáme se častěji než před MD*
- b) *ano*
- c) *ne, vidáme se méně, ale nevadí mi to*
- d) *ne, vidáme se méně, mrzí mě to, ale zase nějak moc se tím netrápím*
- e) *ne, vidáme se méně a trápí mě to*

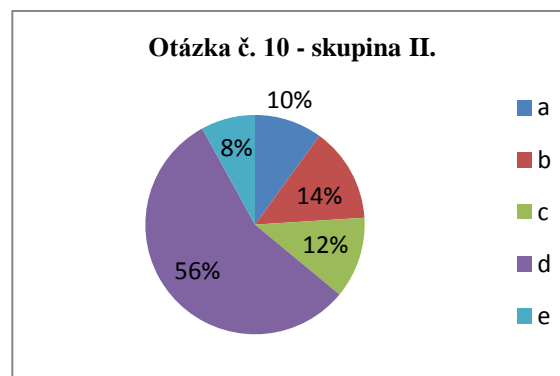
Graf 22. Otázka č. 10 - souhrn odpovědí

Graf 23. Otázka č.10 - skupina I.

Graf 24. Otázka č.10 - skupina II.

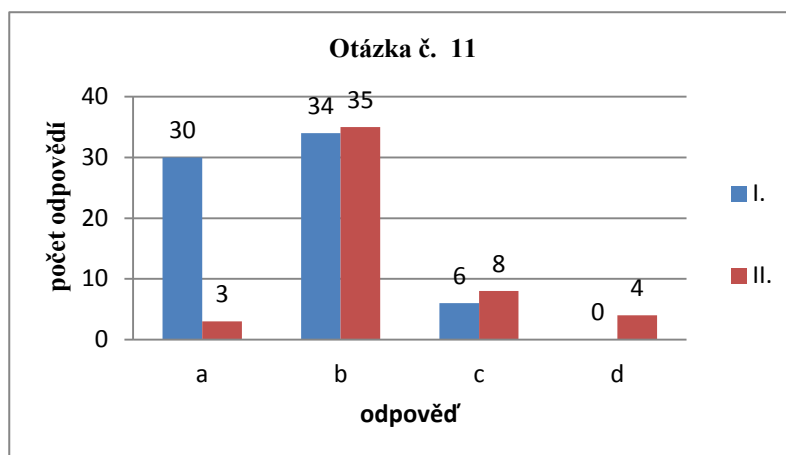
V otázce jsem se dotazovala, jak často se ženy stýkají s přáteli v porovnání s dobou před MD. Častěji, než dřív se vidá s přáteli 6% respondentek členek a 10% nečlenek. Stejně často se potkává s přáteli 36% členek a 14% nečlenek. Možnost „vidáme se méně“, ale nevadí mi to „ zvolilo 29% členek a více jak polovina, tedy 12% nečleny. Výrazný rozdíl vidíme také u odpovědi „vidáme se méně, mrzí mě to, ale nijak moc se tím netrápím“. Tuto variantu vybralo 8% členek a 56% nečlenek. Naopak trápí tato skutečnost 21% členek a 8% nečlenek. Z uvedených výsledků tedy celkově vzato vyplývá, že členky MC se vidají s přáteli stejně často jako před dobou MD a pokud se s přáteli vidají méně, než před nástupem na MD, většinou jim to nevadí.

Otázka č. 11

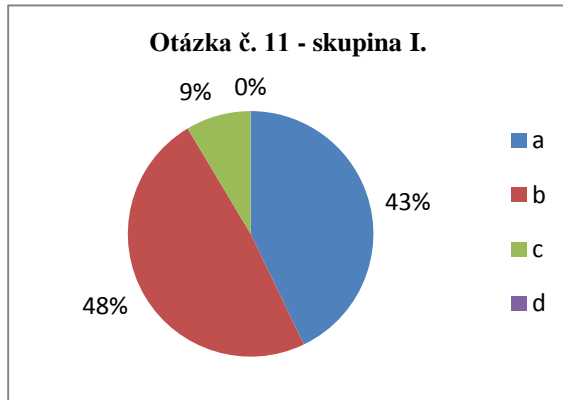
Seznamujete se na MD s novými lidmi?

- a) ano, stále se seznamuji s novými lidmi
- b) ano, poznala jsem několik nových známých
- c) pár nových známých jsem poznala, ale mnoho jich nebylo
- d) neseznámila jsem se s žádnými novými lidmi

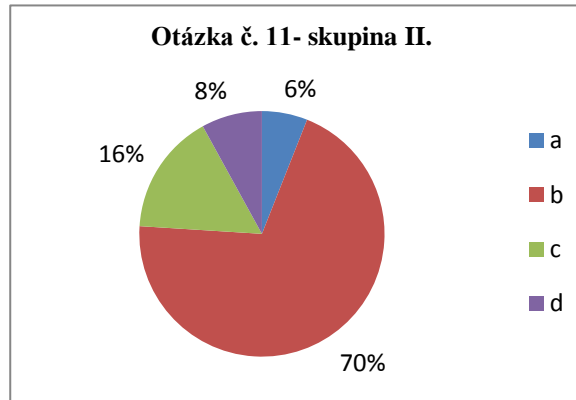
Graf 25. Otázka č.11 – souhrn odpovědí

Graf 26. Otázka č.11 - skupina I.

Graf 27. Otázka č. 11- skupina II.

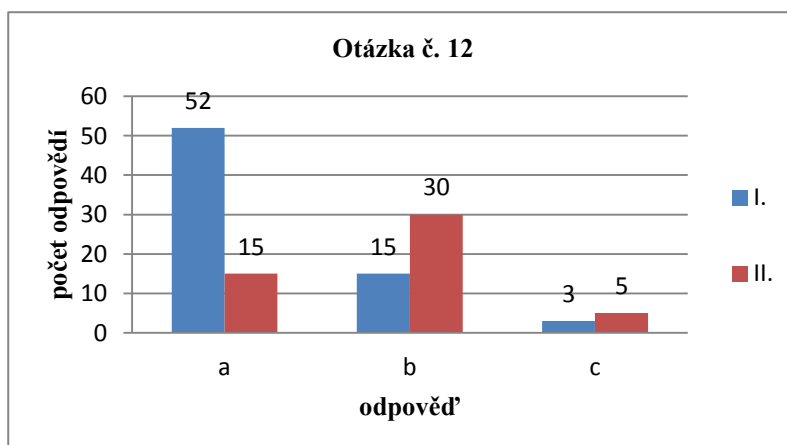
Otázka č. 11 je zaměřena na seznamování s novými lidmi. I zde můžeme vidět rozdíly v odpovědích obou skupin. Stále se seznamuje s novými lidmi 43% členek MC a pouze 6% nečlenek. Několik nových známých poznalo 48% členek a 70% nečlenek. Možnost „pár nových známých jsem poznala, ale mnoho jich nebylo“ zvýraznilo 9% členek a 16% nečlenek. Poslední možnost „neseznámila jsem se s žádnými novými lidmi“ nevybrala žádná respondentka členka a naopak tuto odpověď vybralo 8% respondentek nečlenek. U uvedených výsledků vyplývá, že členky MC se seznamují častěji s novými lidmi než nečlenky.

Otázka č. 12

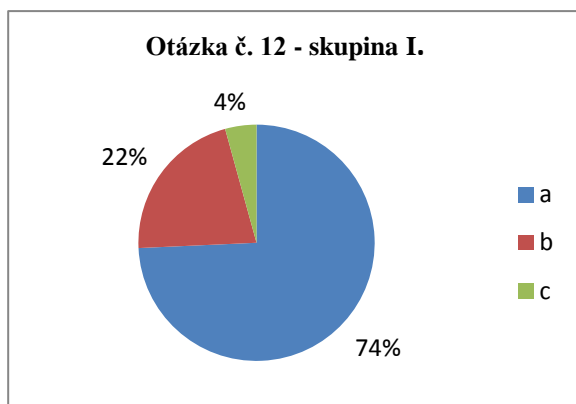
Našla jste si v době MD nové kamarádky?

- a) ano, poznala jsem několik nových kamarádek
- b) ano, minimálně jednu novou kamarádku jsem za dobu na MD získala
- c) ne, žádnou novou kamarádku jsem si nenašla

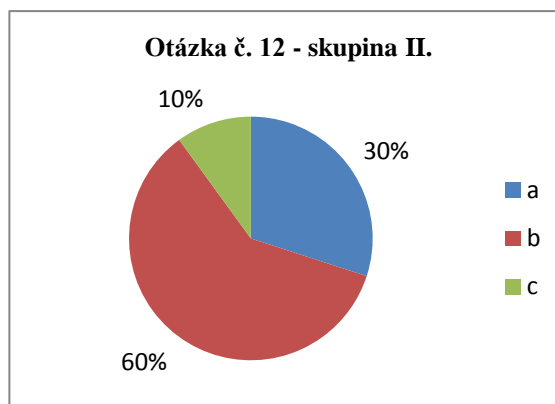
Graf 28. Otázka č.12 - souhrn odpovědí

Graf 29. Otázka č.12 - skupina I.

Graf 30. Otázka č.12 - skupina II

Odpovědi na tuto otázku opět potvrzují rozdíly mezi oběma skupinami. 74% členek mateřských center si našlo během mateřské dovolené hned několik nových kamarádek. Stejnou odpověď udává 30% nečlenek. Minimálně jednu kamarádku získalo během mateřské dovolené 22% členek a 60% nečlenek. A žádnou kamarádku nenašlo 4% členek a 10% žen skupiny II., tedy žen, které nejsou zapojeny do hnutí mateřských center. Odpovědi na tuto otázku můžeme shrnout do záměru, že členky mateřských center získávají během mateřské dovolené více kamarádek než nečlenky MC.

Odpovědi na dotazníkové otázky č. 8,9,10,11 a 12 měly také odpovědět na průzkumnou otázku č. 2.

- Průzkumná otázka č. 2:

Snižuje aktivní účast žen v organizacích mateřská centra pocit sociální izolace těchto žen?

Odpovědi na výše uvedené otázky ukázaly, že členky mateřských center v porovnání s nečlenkami vídají na mateřské dovolené své přátele stejně často nebo častěji než dřív a pokud se s přáteli vídají méně, tak jim to vůbec nevadí. Častěji se také během mateřské dovolené seznamují s novými lidmi a získávají nové kamarádky. Méně než nečlenky MC si také stěžují na absenci společnosti dospělých osob. Dá se tedy tvrdit, že na členky MC daleko méně doléhá pocit sociální izolace během mateřské dovolené než ženy, které se do hnutí mateřských center nezapojily.

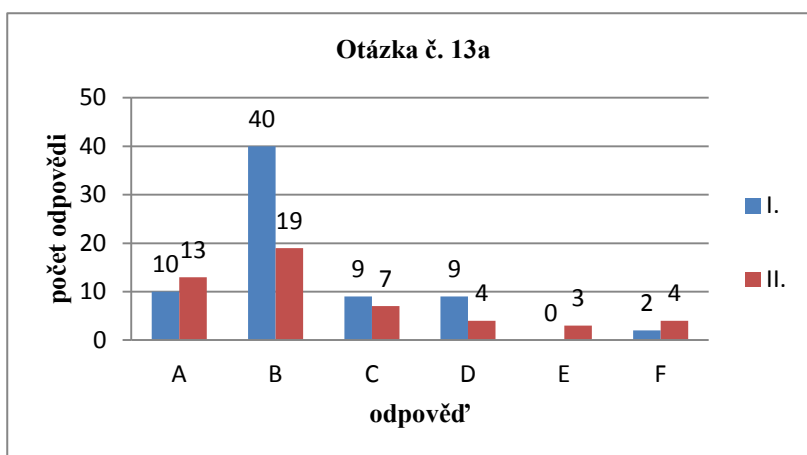
Odpověď na průzkumnou otázku č. 2 je **ano, aktivní účast že v organizacích mateřská centra snižuje pocit sociální izolace těchto žen.**

Otázka č. 13

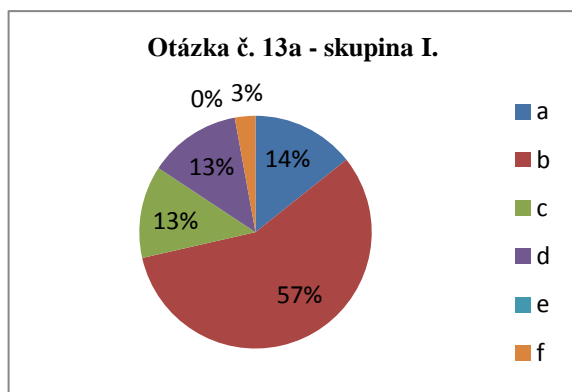
Kolik času na sebe máte s partnerem?

- a) *přibližně dvě hodiny denně a více*
- b) *přibližně hodinu denně*
- c) *přibližně 5 hodin týdně*
- d) *přibližně 2–4 hodin týdně*
- e) *přibližně 1 hodinu týdně*
- f) *méně než 1 hodinu týdně*

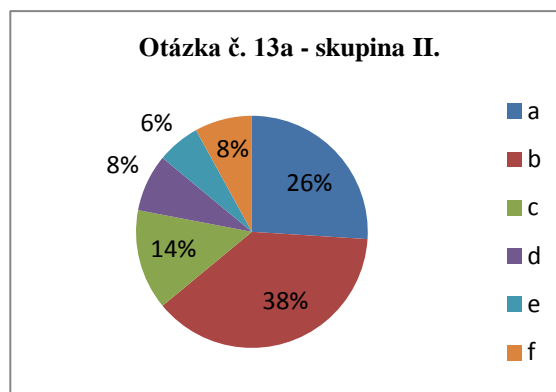
Graf 31. Otázka č.13 - souhrn odpovědí

Graf 32. Otázka č.13 - skupina I.

Graf 33. Otázka č.13 - skupina II.

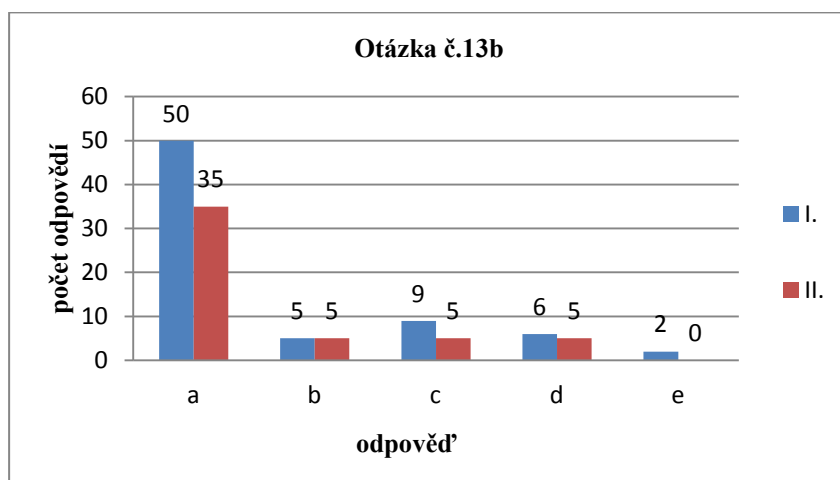
Otázka č. 13 se týká společného času s partnerem. Dvě a více hodin s partnerem tráví 14% členek a 26% nečlenek. Většina žen z obou skupin zvolilo odpověď „přibližně 1 hodinu denně“. Bylo to 57% členek a 38% nečlenek. Odpověď 2-5 hodiny týdně je s partnerem 13% členek a 14% nečlenem. Tady vidíme, že jsou odpovědi velmi vyrovnané. 1 hodinu týdně a méně zvolily 3% členek a 8% nečlenem. Odpovědi nám tedy sdělují, že ženy z mateřských center tráví s partnerem více času než ženy, které v mateřských centrech nepracují.

Tato otázka má ještě jednu doplňující otázku.

Jak tento čas většinou využíváte?

- a) *trávíme tento čas sami doma*
- b) *trávíme tento čas se společnými přáteli*
- c) *trávíme tento čas sportem*
- d) *vyrážíme za kulturními zážitky*
- e) *jiné*

Graf 34. Otázka č.13 (doplňující) – souhrn odpovědí

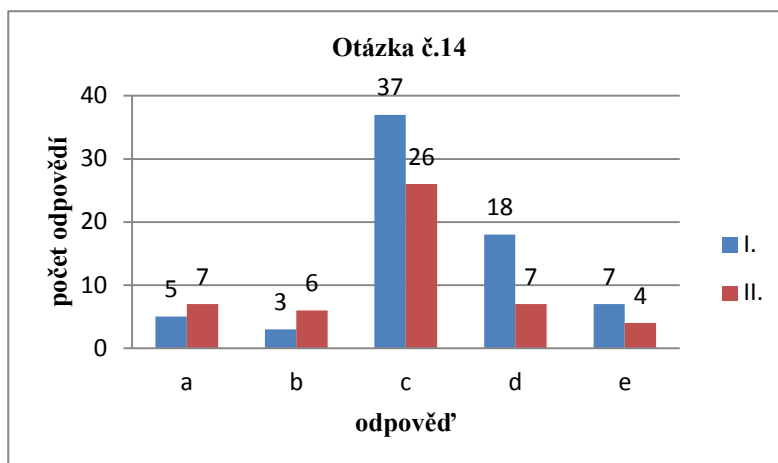
V této doplňující otázce se vyzptávám, jak tento společný čas partneri tráví. Otázka je polozavřená a ženy měly možnost vybrat více než jednu odpověď. U skupiny členek mám zaznamenáno 70 odpovědí, u nečlenek 50 odpovědí. Nejvíce času tráví ženy s obou skupin s partnerem sami doma, což je naprosto pochopitelné vzhledem k faktu, že mají malé dítě. Tuto variantu uvedlo 50 členek a 35 nečlenek. Čas prožívají společně i s přáteli shodně 6 členek a 6 nečlenek. Sportu s partnerem se věnuje 9 členek a 5 nečlenek. Vyrovnané jsou i odpovědi „vyrážíme za kulturními zážitky“, kterou zvolilo 6 členek a 5 nečlenek. Jen 2 respondentky využily možnosti e) a doplnily „kombinací zmíněných“. Jednalo se o ženu ze skupiny členek. Dá se tedy říci, že v náplni společně tráveného času s partnerem nezaznamenáváme mezi oběma skupinami žádné výraznější rozdíly.

Otázka č. 14

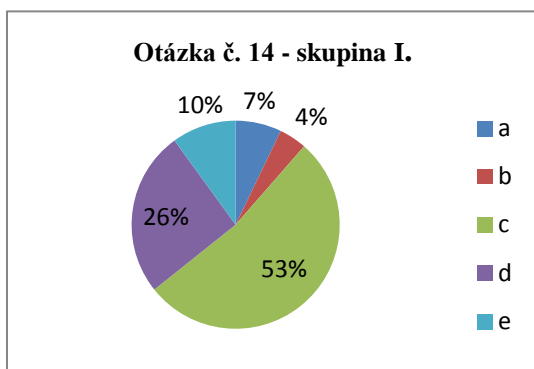
Změnila se v poslední době Vaše společná komunikace s partnerem?

- a) ano, mám pocit, že si povídáme méně
- b) ano, jako bychom si přestávali rozumět
- c) spíše ano, zřejmě nedostatkem času a náročností péče o dítě
- d) ne, je stejná jako dřív
- e) naše vzájemná komunikace je lepší než dřív

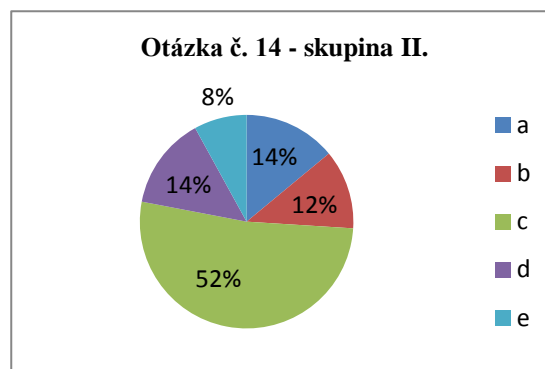
Graf 35. Otázka č.14 - souhrn odpovědí

Graf 36. Otázka č.14 - skupina I.

Graf 37. Otázka č.14 - skupina II.

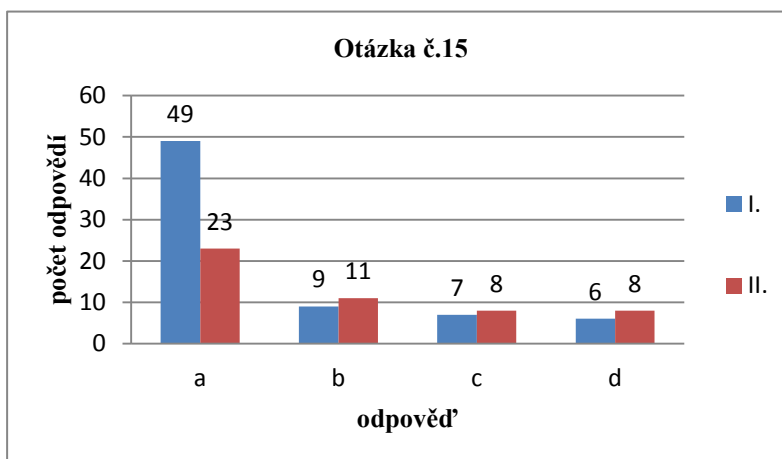
V otázce se zaměřuji na komunikaci s partnerem. Odpověď „povídáme si méně“ upřednostnilo 7% členek a 14% nečlenek MC, odpověď „jako bychom si přestávali rozumět“ vybralo 4% členek a 8% nečlenek. 53% členek a 52% nečlenek má pocit, že jejich komunikace s partnerem je zhoršená, ale důvod přikládají náročnou péči o dítě. Žádnou změnu v komunikaci nezaznamenalo 26% členek a 14% nečlenek. Zlepšení v tomto směru vidí 10% členek a 8% nečlenek. Z výpočtů tedy vyplývá, že členky MC vnímají komunikaci s partnerem pozitivněji, pokládají ji méně často zhoršenou a pokud ano, zdůrazňují to přirozenou náročností péče o malé dítě.

Otázka č. 15

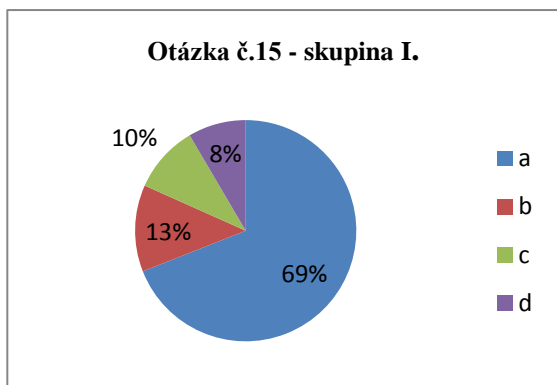
Pomáhá Vám Váš partner s péčí o dítě a domácnost?

- a) ano, podílí se na péči o dítě i o domácnost
- b) pomáhá pouze s péčí o dítě, o domácnost se starám sama
- c) podílí se jen občas
- d) ne, péče o dítě i domácnost je jen na mně

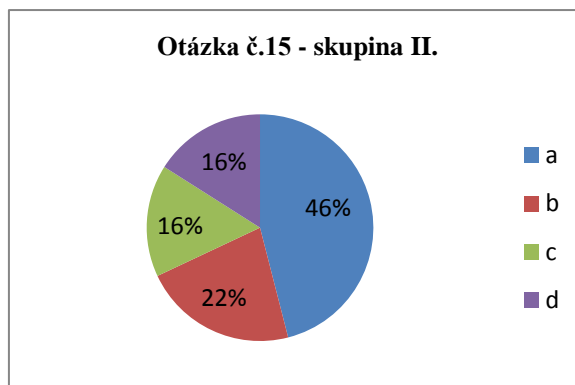
Graf 38. Otázka č. 15 - souhrn odpovědí

Graf 39. Otázka č. 15 - skupina I.

Graf 40. Otázka č.15 - skupina II.

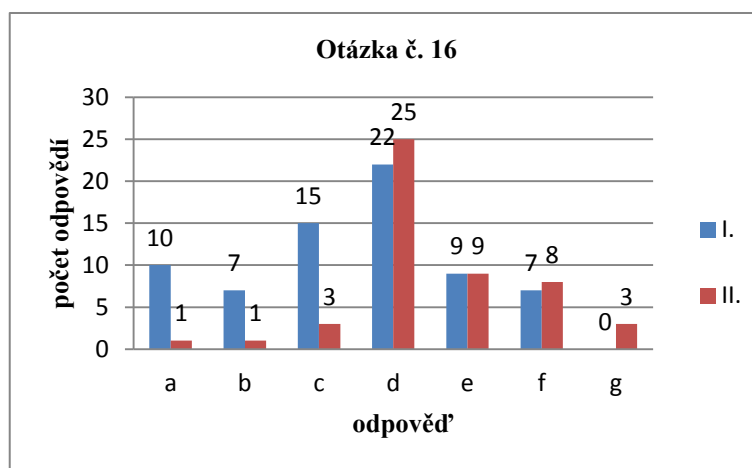
Mezi odpověďmi v obou skupinách nepanují tak moc velké rozdíly. Ten největší je u odpovědi a) pomáhá s obojím. Zvolilo ji 69% členek a 46% nečlenek. Pouze s dítětem pomáhá partner 13% ti členkám a 22% nečlenkám. Odpověď na otázku „ podílí se jen občas“ odpovědělo 10% členek a 16% nečlenek. Nakonec nepomáhá vůbec 8% členek a 16% nečlenek. I když rozdíly mezi skupinami nejsou moc vysoké, přeci jen v odpovědích členek nacházíme partnerskou pomoc o něco častěji.

Otázka č. 16

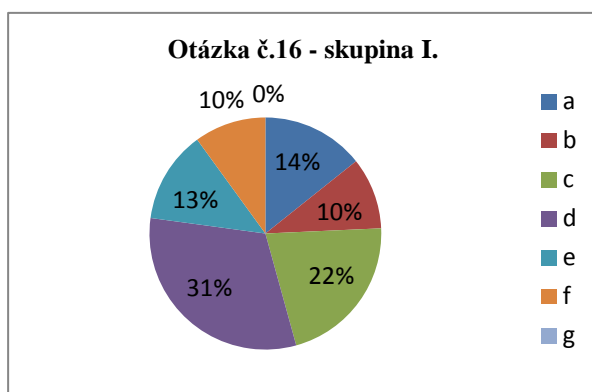
Máte pocit, že je Váš partnerský vztah nyní stejný jako před MD?

- nikdy jsem nebyla v partnerství tak spokojena jako nyní
- pocituji výrazné zlepšení partnerského vztahu
- pocituji mírné zlepšení ve vztahu s partnerem
- nepocituji žádnou změnu v partnerském životě
- pocituji mírné zhoršení partnerského vztahu
- pocituji větší napětí ve vztahu s partnerem
- došlo k závažnému zhoršení vztahu s partnerem

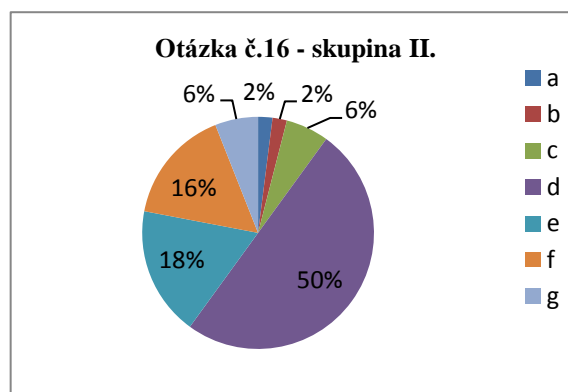
Graf 41. Otázka č. 16 - souhrn odpovědí

Graf 42. Otázka č. 16- skupina I.

Graf 43. Otázka č. 16 - skupina II.

14% členek MC je ve vztahu spokojenější než dřív, stejnou odpověď vybralo jen 2% nečlenek. Zlepšení vztahu vnímá 32% členek a 8% nečlenek. Žádnou změnu necítí 31% respondentek skupiny I. a 50% respondentek skupiny II. Naopak mírné zhoršení uvedlo 13% členek a 18% nečlenek. Větší napětí ve vztahu s partnerem zvolilo 10% členek a 16% nečlenek. Žádná respondentka skupiny I. nezvolila variantu g), ve skupině II. je zastoupena 6%. Z odpovědí f) a g) vyplynulo, že nečlenky mají častěji pocit, že jejich vztah už není jako

dřív, že se mění k horšímu. Toto zjištění potvrzuje i četnost odpovědí a), která je ve skupině I. vyšší než ve skupině II.

Průzkumnou otázku č. 3 měly pomoci zodpovědět dotazníkové otázky č. 13,14,15 a 16.

- Průzkumná otázka č. 3:

Pocitují ženy nezapojené do hnutí mateřských center častěji zhoršení partnerských vztahů na mateřské dovolené než ženy, které jsou členkami mateřských center.

Z odpovědí respondentek vyznívá, že členky mateřských center tráví s partnerem více času, a že jejich partneři se častěji zapojují do péče o domácnost i o dítě. Ženy pracující v mateřských centrech také pozitivněji hodnotí jejich současnou partnerskou komunikaci a kvalitu partnerského vztahu celkově. Můžeme učinit závěr, že členky mateřských center méně často vnímají zhoršení partnerských vztahů na mateřské dovolené než nečlenky. Nutno ale říci, že naopak kvalita partnerského vztahu může výraznou měrou přispět k rozhodnutí ženy, zda se podílet či nepodílet na dobrovolné práci pro nějakou organizaci. Určitě se stávají dobrovolníky častěji ženy s dobrým rodinným zázemím.

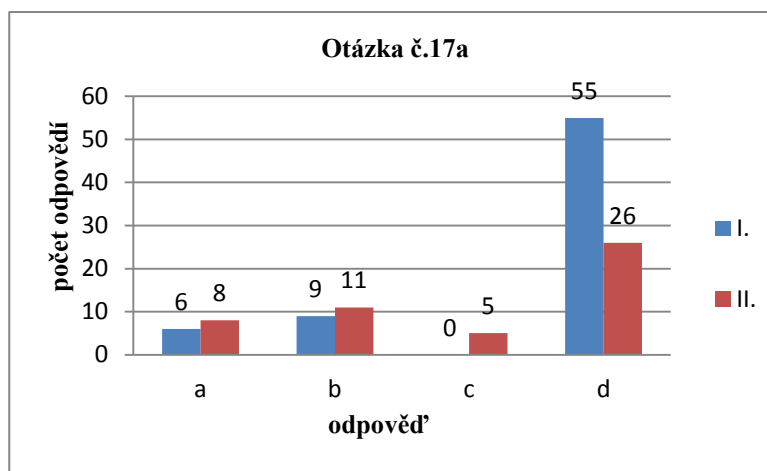
Odpověď na průzkumnou otázku č. 3 je **ano, ženy nezapojené do hnutí mateřských center častěji pocítují zhoršení partnerských vztahů na mateřské dovolené než ženy, které jsou členkami mateřských center.**

Otázka č. 17

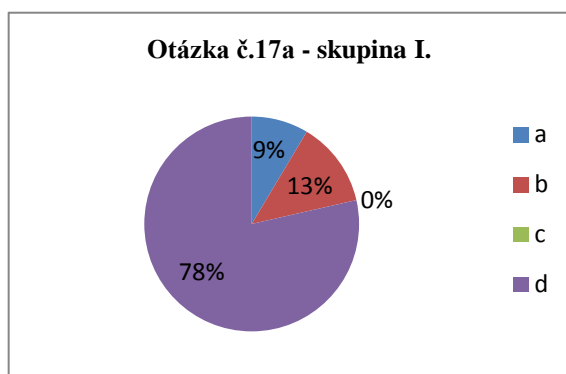
Získala jste během MD nové znalosti z jiné oblasti, než je rodičovství a péče o domácnost?

- a) ne
- b) spíše ne, nemám na to čas
- c) spíše ne, nemám možnost
- d) ano

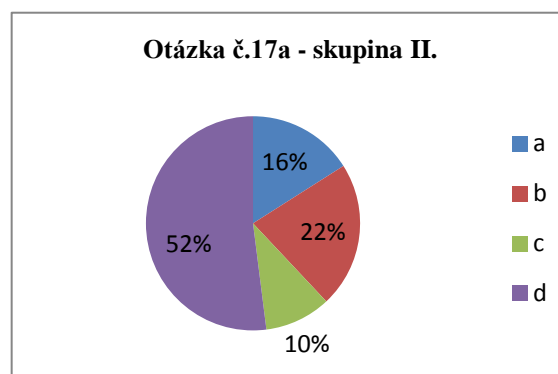
Graf 44. Otázkač.17 – souhrn odpovědí

Graf 45. Otázkač.17 - skupina I.

Graf 46. Otázkač.17 - skupina II.

V otázce se dotazují na to, zda ženy získávají během MD nové znalosti. Počet žen členek, které odpověděly, že ano, je výrazně vyšší (78%) oproti nečlenkám (52%). Rozdíl mezi skupinami dosahuje 26%. Zbývající respondentky volily odpovědi „ne“, „spíše ne, nemám možnost“, nebo „spíše ne, nemám čas“.

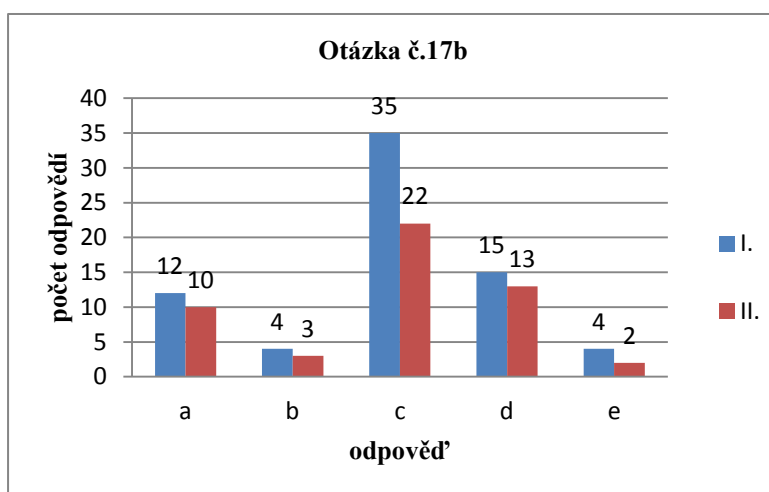
Lze tedy říci, že členky na MD výrazněji získávají nové znalosti než nečlenky.

Otázka obsahuje ještě dvě doplňující podotázky.

Pokud ano, z jaké oblasti? Možno vybrat více odpovědí.

- a) ve směru zvyšování mé pracovní kvalifikace
- b) ve směru změny mé pracovní kvalifikace
- c) v oblasti mých zájmů a zálib
- d) ve sféře mezilidských vztahů, komunikace
- e) jiné

Graf 47. Otázka č. 17 (doplňující) - souhrn odpovědí

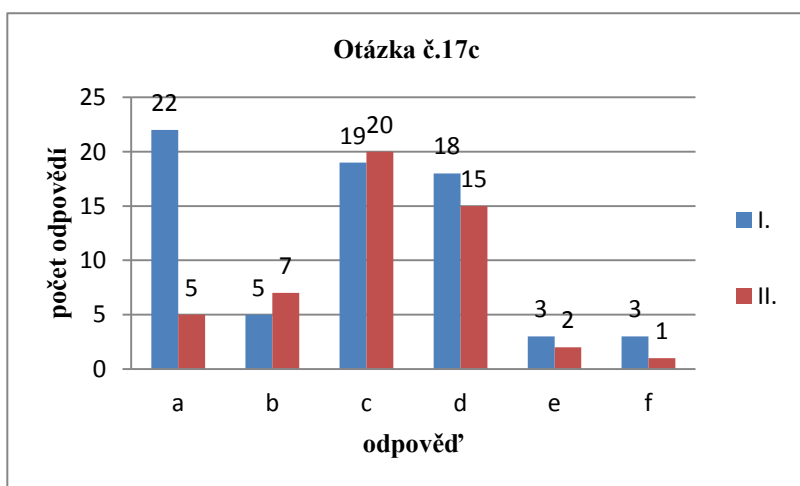

Otázka je položavřená a týká se oblasti nově získaných znalostí. Ženy také měly možnost vybrat více variant zároveň. Ze skupiny členek máme k dispozici 70 odpovědí, ze skupiny nečlenek 36. Odpovědi vypadaly následujícím způsobem: zvyšování kvalifikace 12 odpovědí členek a 10 nečlenek, změna kvalifikace 4 členky a 3 nečlenky. Oblast zájmů zvolilo 35 členek a 22 nečlenek, mezilidské vztahy 15 členek a 13 nečlenek. Možnosti otevřené otázky využily 4 členky (2x odpověděly cizí jazyk a 2x oblast blíže nspecifikovaly) a 2 nečlenky (2 odpovědi opět cizí jazyk). Porovnáním zjišťujeme, že velmi rozdílný je celkový počet odpovědí a počet odpovědí ohledně oblasti a zájmů.

Jaké zdroje při získávání nových znalostí využíváte? Možno vybrat více odpovědí.

- a) literaturu
- b) noviny a časopisy
- c) televizi a internet
- d) navštěvuji různé přednášky, kurzy
- e) na MD si doplňuji vzdělání (studuji ve škole)
- f) jiné zdroje

Graf 48. Otázka č.17 (doplňující) - souhrn odpovědí

Další podotázka se zaměřuje na zdroje získávání nových znalostí. Opět jde o polozavřenou otázku s možným výběrem více odpovědí. Počet odpovědí respondentek skupiny I. (členek) je 70, skupiny II. (nečlenek) 50. Některé zdroje se objevují v obou skupinách stejně často (noviny, časopis, televize, internet, přednášky a kurz, doplňované vzdělání ve škole). Výraznější rozdíl vidíme u literatury (22 členek, 5 nečlenek), Odpověď „jiné“ zvolily 3 členky a shodně jako zdroj informací uvedly práci v mateřském centru. Jednu odpověď „jiné“ máme taky u nečlenek, bohužel nebyla specifikovaná.

Otázka č. 18

Osvojila jste si během MD nové dovednosti kromě péče o dítě a domácnost?

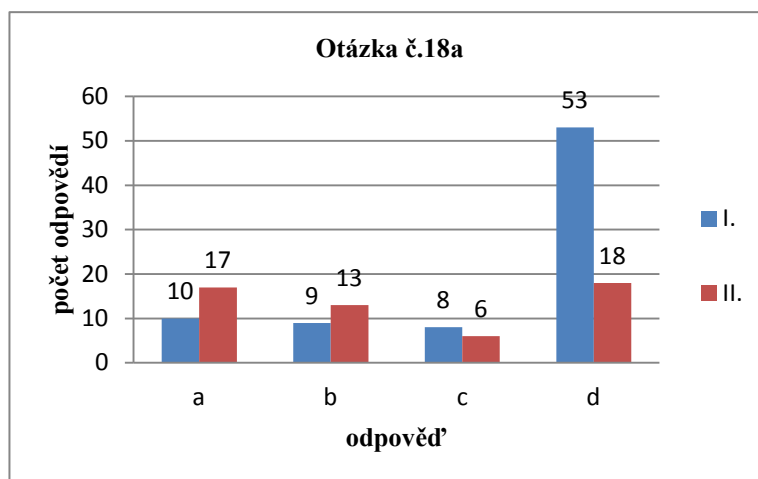
a) ne

b) spíše ne, nemám na to čas

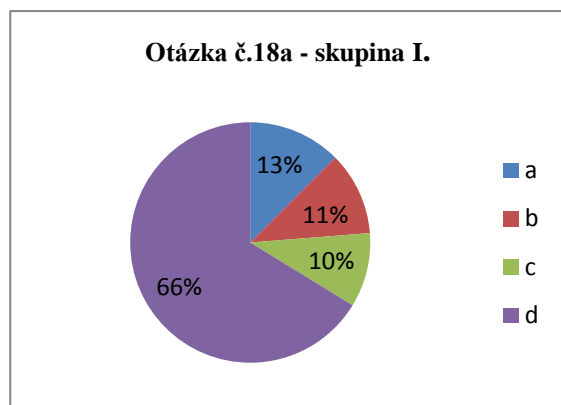
c) spíše ne, nemám možnost

d) ano

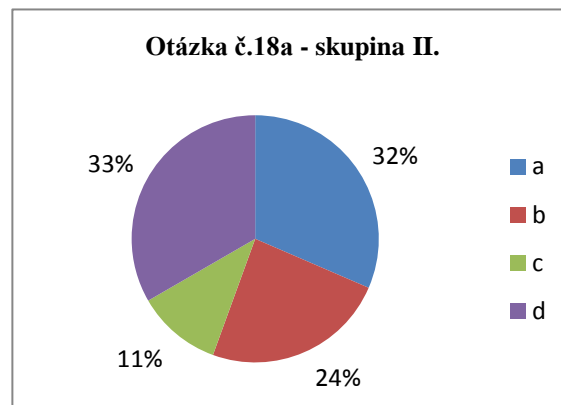
Graf 49. Otázka č.18 - souhrn odpovědí

Graf 50. Otázka č.18 – skupina I.

Graf 51. Otázka č.18 - skupina II.

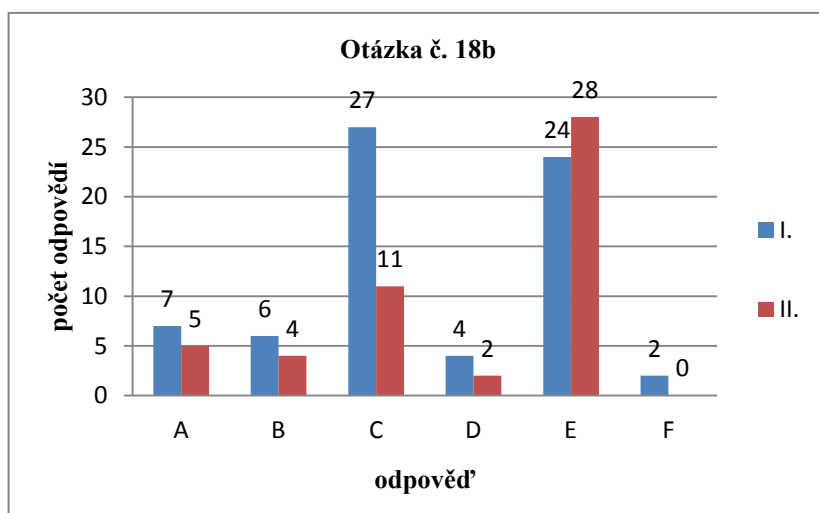
Otázka č. 18 se podobá obsahem i skladbou otázce předchozí. Zajímám se v ní o dovednosti osvojené během mateřské dovolené. Nové dovednosti si osvojilo 66% respondentek členek a 33% nečlenek. Ostatní členky respondentky uvádí nedostatek času (11% členek a 24% nečlenek), nedostatek možností (10% členek, 11% nečlenek), anebo neosvojení si žádných nových dovedností (13% členek a 32% nečlenek). Členky si na mateřské dovolen osvojují nové dovednosti častěji než nečlenky.

Otázka obsahuje ještě dvě podotázky.

Pokud ano, z jaké oblasti? Možno vybrat více odpovědí.

- a) dovednosti v souvislosti s mým povoláním*
- b) dovednosti v oblasti sportu a jiných pohybových aktivit*
- c) dovednosti v oblasti rukodělných prací a umění*
- d) dovednosti v oblasti techniky*
- e) dovednosti v oblasti mezilidských vztahů, komunikace*
- f) jiné*

Graf 52. Otázka č. 18 (doplňující) – souhrn odpovědí

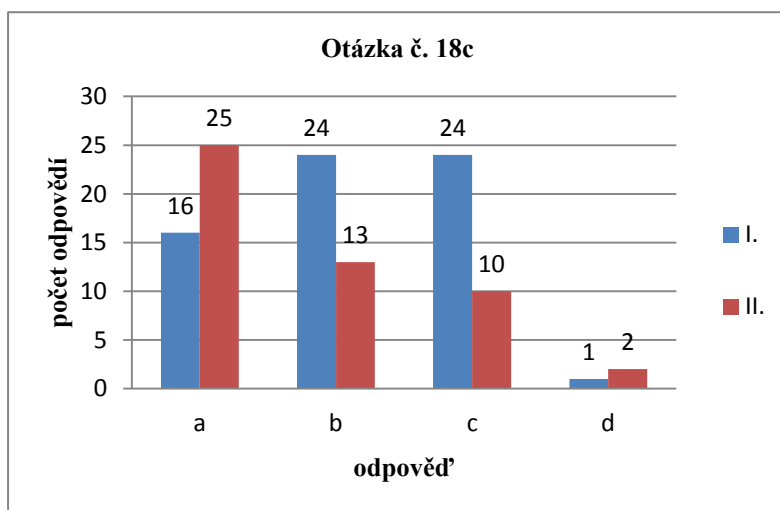

První doplňující podotázka se týká nově vzniklých dovedností. Odpovědělo na ni 70 žen skupiny I. a 50 žen skupiny II. Nejpočetnějšími oblastmi jsou ruční práce a umění (27 členek a 11 nečlenek) a mezilidské vztahy (24 členek a 28 nečlenek). Další oblasti dostaly tento počet odpovědí: souvislost s povoláním (7 členek a 5 nečlenek), sportovní a pohybové aktivity (6 členek a 4 nečlenky) a nakonec technika (4 členky a 2 nečlenky). Možnost jiné využily 2 členky, ale odpovědi nijak nespécifikovaly.

Jaké zdroje při získávání nových dovedností využíváte? Možno vybrat více odpovědí.

- a) učím se sama z knih, tisku, televize a internetu
- b) navštěvuji kurzy, přednášky, lekce
- c) učím se od lidí z mého okolí
- d) jiné

Graf 53. Otázka č. 18 (doplňující) – souhrn odpovědí

Co se týká zdrojů, odpovědělo celkem 70 členek a 50 nečlenek. Nečlenky se častěji vzdělávají prostřednictvím knih, tisku, televize a internetu (16 členek a 25 nečlenek), naopak méně na kurzech, lekcích nebo přednáškách (24 členek a 13 nečlenek) a od lidí z okolí (24 členek a 10 nečlenek). Odpověď za e) vybrala 1 členka a 2 nečlenky, žádná z nich však zdroj blíže nerozvedla.

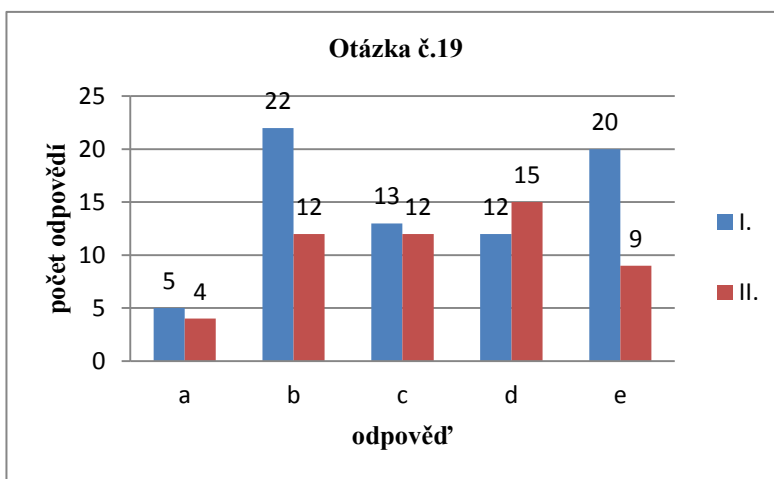
Na základě výsledků můžeme říct, že nečlenky jako svůj zdroj dovedností častěji uváděly možnost vzdělání z domu (knihy, tisk, televize, internet), tedy aktivity, ke kterým nepotřebují společnost dalších osob.

Otázka č. 19

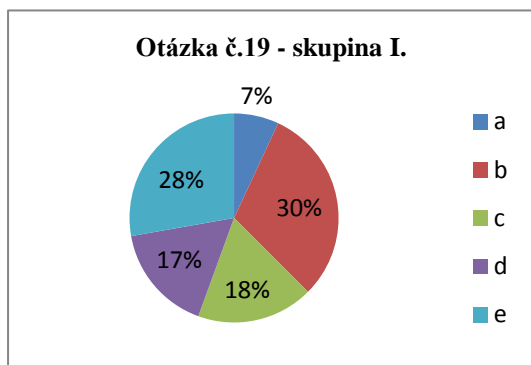
Chtěla byste po MD změnit svou profesi?

- a) ano, jsem pevně rozhodnutá
- b) ano, ráda bych, pokud bude možnost
- c) spíše ne
- d) ne, chci se vrátit do svého původního zaměstnání
- e) ještě nevím

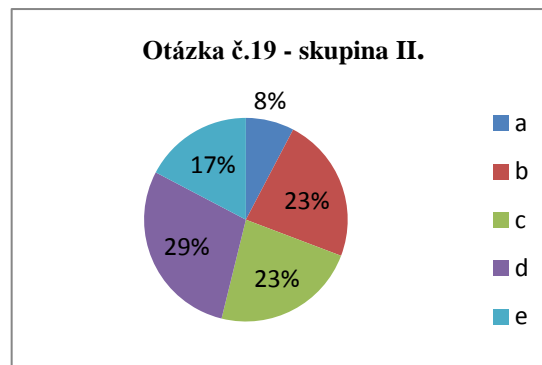
Graf 54. Otázka č. 19 – souhrn odpovědí

Graf 55. Otázka č.19 - skupina I.

Graf 56. Otázka č. 19 – skupina II.

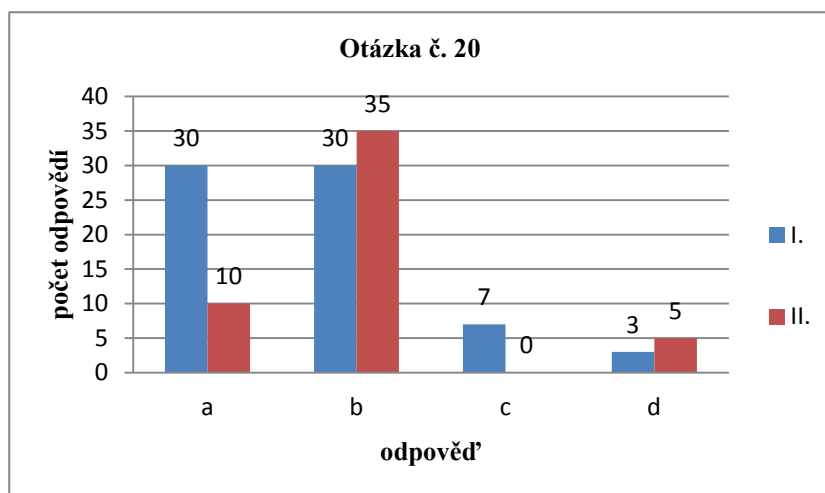
V otázce se zaměřuji na pracovní profesi. Pevně rozhodnuto změnit po MD profesi je 7% členek a 8% nečlenek MC. odpověď „ ráda“ pokud bude možnost“ zvolilo téměř shodný počet respondentek (30% členek a 23% nečlenek). Odpověď „ spíše ne“ uvedlo (18% členek a 23 % nečlenek). Na původní místo se plánuje vrátit 17% členek a 29 % nečlenek. Zatím neví, na jaké místo nastoupí, 28% členek a 17% nečlenek. Počty odpovědí v obou skupinách jsou poměrně vyrovnané. Větší rozdíl nacházíme pouze u, pokud bude možnost, vrátím se do práce a u odpovědi nevím. Nečlenky se tedy vrací ke svému povolání o něco častěji, některé členky zase častěji zvažují možnou změnu.

Otázka č. 20

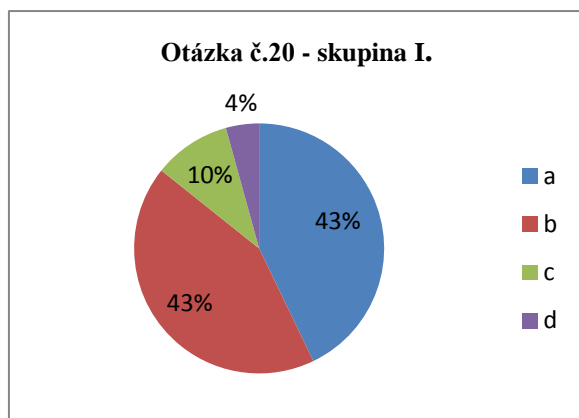
Změnil se na MD Váš pohled na život, Váš hodnotový systém?

- a) ano, mám pocit, že jsem dozrála
- b) spíše ano, rodičovství a péče o dítě ženu změni
- c) spíše ne, nebo jen nepatrně
- d) ne, jsem stále stejný člověk

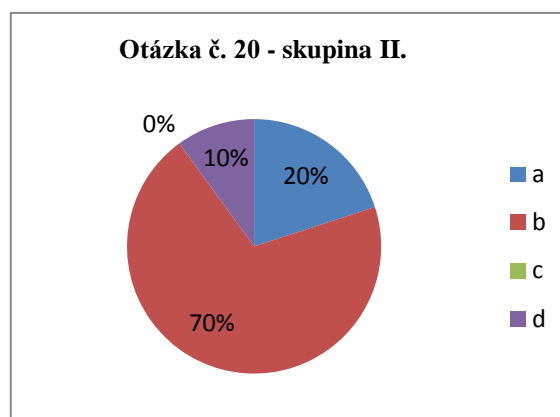
Graf 57. Otázka č. 20 - souhrn odpovědí

Graf 58. Otázka č.20 - skupina I.

Graf 59. Otázka č. 20 – skupina II.

Poslední otázka se týká změny pohledu na život, změny hodnotového systému. Naprostá většina respondentek obou skupin změnu připouští. 43% členek má pocit, že na MD dozrálo, tuto variantu vybralo 20% nečlenek. 43% členek 70% nečlenek přisuzuje změnu faktu, že se staly matkami. Žádnou či nepatrnou změnu vnímá 10% členek a žádná nečlenka. Za stále stejného člověka se pokládá 4% členek a 10% nečlenek. Ačkoliv součty odpovědí u této otázky nejsou zcela shodné, nedá se jednoznačně tvrdit, že členky získaly na mateřské dovolené jiný pohled na život a přijaly jiný hodnotový systém než nečlenky.

Odpověď na poslední průzkumnou otázku měly dát dotazníkové otázky č. 17, 18, 19 a 20.

- Průzkumná otázka č. 4:

Využívají ženy pracující v mateřských centrech častěji období na mateřské dovolené k osobnostnímu rozvoji než ženy, které se ke hnutí mateřských center nezapojily?

Tuto průzkumnou otázku potvrzují u otázek č. 17 a 18. Dokazují, že ženy, které pracují v některém z mateřských center, si na mateřské dovolené daleko častěji osvojují nové znalosti a dovednosti než ženy, které nejsou členkami žádného mateřského centra. Častější změnu profese po mateřské dovolené se u členek nepodařilo prokázat, stejně tak pohled na život mají respondentky obou skupin stejný. I tak lze říci, že členky mateřských center častěji využívají období na mateřské dovolené ke svému osobnostnímu růstu.

Odpověď na průzkumnou otázku č. 4 **je ano, ženy pracující v mateřských centrech využívají období mateřské dovolené častěji k osobnostnímu rozvoji než ženy, které se ke hnutí MC nepřipojily.**

6.7 Závěr průzkumné části

Cílem mého průzkumu bylo zjistit, zda má aktivní zapojení do hnutí mateřských center vliv na život žen na mateřské dovolené a pokud ano, tak jaký. Možnosti případného ovlivňování jsem si rozdělila do čtyř oblastí - tedy celkové vnímání doby na mateřské dovolené, pocity sociální izolace, partnerské vztahy a rozvoj osobnosti. Ke každé z uvedených oblastí jsem si vždy stanovila jednu průzkumnou otázku. Odpovědi na průzkumné otázky podávaly jednotlivé odpovědi na otázky v mém dotazníku.

Z průzkumu vyplynulo, že do hnutí mateřských center se zapojují především ženy na první či druhé mateřské dovolené. Mezi členkami nebyla žádná žena na čtvrté či páté MD. Tento fakt si můžeme vysvětlit následujícím způsobem. Práce v MC je sice dobrovolná, ale vyžaduje zejména zodpovědný přístup, stejně jako práce, která je placená. Zvládání všech povinností služební maminky a zároveň hlídání více než dvou dětí je dosti náročné. I pokud mají maminky starší děti ve školkách a školách, často pro ně zajišťují oběd, vozí je do různých kroužků apod. Celkově mají více povinností se zabezpečením chodu rodiny.

Na základě odpovědí všech respondentek lze tedy usuzovat, že členky MC se cítí na mateřské dovolené spokojenější, méně často touží po ukončení MD návratu zpět do zaměstnání, častěji plánují zůstat doma s dítětem po dobu 4 let věku.

Otázka zabývající se pocity před samotným nástupem na MD byla zodpovězena oběma skupinami velmi podobně, všechny maminky se na dobu na MD těšily. Tuto skutečnost určitě nelze, bohužel, brát jako fakt společný všem nastávajícím maminkám. Mezi ženami z prostředí nízkou sociální a ekonomickou úrovní bychom zřejmě mohli zaznamenat i jiné odpovědi. Tyto ženy se ale nedostaly do průzkumného vzorku této práce.

Další série otázek byla směřována k sociální izolaci žen na mateřské dovolené, tedy k problému, který je asi hlavním důvodem, proč ženy mateřská centra vůbec budují. Z jednotlivých odpovědí můžeme vyčíst, že se ženy z mateřských center stýkají a seznamují s lidmi po dobu MD častěji než respondentky druhé skupiny. Návštěvnost jednotlivých mateřských center je zřejmě poměrně vysoká. Avšak ženy na MD mají jedno společné – jsou matkami malých dětí - a právě děti jsou pro ně tím nejdůležitějším v životě a často i hlavním a jediným tématem konverzace, dávají se spontánně do řeči. I při samotné práci pro mateřské centrum se blíže poznávají s dalšími členkami a vznikají tak nová přátelství. Domnívám se tedy, že mateřská centra bojují se sociální izolací velmi úspěšně.

Část dotazníkových otázek se týkala i partnerských vztahů. Z odpovědí respondentek vyplynulo, že členky mateřských center tráví se svými partnery o něco více času než nečlenky, že vnímají partnerskou komunikaci a celkově partnerský vztah pozitivněji, častěji jim partner v domácnosti pomáhá. Domnívám se, že práce v mateřském centru sice pozitivně ovlivňuje partnerské vztahy, ale platí také i to, že kvalitní rodinné zázemí naopak výrazným způsobem přispívá k rozhodnutí zapojit se, pomoci jiným, dát něco ze sebe. K rozhodnutí pracovat jako dobrovolník určitě častěji dospěje žena, která nemusí řešit rodinné problémy, jejíž život je klidnější a harmoničtější.

Poslední oblastí, na kterou jsem se vyptávala, byla oblast rozvoje osobnosti během doby na mateřské dovolené. Odpovědi na otázky ohledně získávání nových znalostí a osvojení nových dovedností během doby na MD mě vedou k takovému závěru, že členky mateřských center využívají dobu na MD častěji k tomu, aby se něčemu novému naučily. Dále se i domnívám, že je do jisté míry ovlivněno i tím, že většina mateřských center pořádá různé kurzy, přednášky, takže členky MC mají kolem sebe více těchto zdrojů a nemusí je nijak vyhledávat. Na druhou stranu je zase nutné říci, že práce v mateřském centru přitahuje právě ženy aktivní, tvořivé, zkrátka takové ženy, které „to mají v sobě“. Je tedy možné, že kdyby tyto ženy neměly možnost pracovat v mateřském centru, vyhledávaly by zdroje ke svému osobnostnímu růstu na jiných místech.

Průzkumný vzorek respondentek neprokázal můj předpoklad, že ženy z mateřských center častěji mění svou profesi, objevují nové možnosti svého pracovního uplatnění. Stejně tak odpovědi na otázku týkající se pohledu na život či změny hodnotového systému nejsou mezi skupinami respondentek jinak rozdílné.

Přes fakt, že na sledované oblasti působí i jiné faktory a je tedy nutné brát některé výsledky jistou rezervou, lze konstatovat pozitivní vliv mateřských center na život žen na mateřské dovolené. Mateřská centra zkrátka pomáhají prožít mateřskou dovolenou radostněji a smysluplněji.

7 Závěr

I pro současnou ženu může být někdy obtížné cítit se v období své mateřské dovolené jako plnohodnotný a uznávaný člen současné společnosti. Celodenní péče o dítě a starosti s tím spojené mohou způsobit, že matku s dítětem odsune společnost do ústraní. A tento pocit izolace je nutno eliminovat. Volný čas žen na mateřské dovolené a jeho naplnění je z hlediska péče o dítě a o domácnost individuální. Značně záleží i na podpoře otce dětí a prarodičů, aby si mohla žena odpočinout a načerpat sílu. A to se týká zvláště prvních měsíců po porodu.

Většinu dne tráví matka sama s dítětem, a aby mohla svoji mateřskou roli plnohodnotně zvládat, je nutno, aby se na tuto skutečnost připravila. Může se tak stát právě prostřednictvím mateřského centra. Jeho pravidelným navštěvováním a aktivním zapojením se do jeho činnosti a programů. Navíc mateřská centra mají programy zaměřené jak přímo pro děti tak i pro jejich rodiče.

Mateřská centra ale postupem doby přerostla v komunitní centra a díky tomu působí také jako preventivní sociální program pro všechny generace a přináší v rámci komunity svépomocná alternativní řešení problémů svých členů. Přicházejí s efektivními řešeními založenými na dlouholetých a každodenních zkušenostech. Působení organizace se tak promítá nejen na místní, ale i na celorepublikové úrovni a do vztahů dnešní společnosti zasahuje nejen v oblasti mezilidské a rodinné, ale i ve veřejných a pracovně-právních vztazích.

8 Seznam použité literatury

Monografie:

AUDRLICKÁ, M. a kol. *Společnost přátelská rodině*. Praha: Síť mateřských center, 2013. 120 s. ISBN 978-80-260-3765-1.

BURDOVÁ, E., SCHMIED, Z., ŽENÍŠKOVÁ, M. *Těhotenství, mateřská a rodičovská dovolená*. Praha: ASPI, 2008. 159 s. ISBN 978-80-7357-371-3.

ČERMÁKOVÁ, M. *Postavení žen na trhu práce*. Sociologický časopis, 1997. Vol. 33, No. 3, pp. 389 – 404. ISSN 0038-0288.

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-720-3124-4.

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. 1049 s. ISBN 728-80-257-0807-1.

GILLIGAN, C. *Jiným hlasem: o rozdílné psychologii žen a mužů*. Praha: Portál, 2001. 192 s. ISBN 80-717-8402-8.

GJURIČOVÁ, Š. Konstrukce gender: maskulinita a feminita z odlišných perspektiv. In MAŘÍKOVÁ, H. eds. *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Praha: Open Society Fund Praha, 1999. 171 s. ISBN 80-238-4770-8.

CHORVÁT, F. *Byť dobrým otcem – povinnost, či túžba*. Martin: Osveta, 1986. 190 s.

KASTEN, H. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006. 183 s. ISBN 80-736-7145-X.

KOLÍNSKÁ, R. *Mateřská centra*. 1. vyd. Praha: Pražské matky, 1995. 174 s. ISBN 80-901864-0-8.

KOLÍNSKÁ, R. *Za jeden provaz: metodika aktivní spolupráce nestátních neziskových organizací a představitelů státní správy a samosprávy na lokální a krajské úrovni*. Praha: Síť mateřských center, 2015. 40 s. ISBN 978-80-260-9198-1.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. 215 s. ISBN 978-807-3673-833.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 200 s. ISBN 80-731-5004-2.

KREBS, V., DURDISOVÁ, J. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

MAŘÍKOVÁ, H. eds. *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Praha: Open Society Fund Praha, 1999. 171 s. ISBN 80-238-4770-8.

MAŘÍKOVÁ, H. Rodičovská (je) pro oba rodiče! In KŘÍŽKOVÁ, A. *Práce a péče: proměny "rodičovské" v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. 164 s. ISBN 978-80-86429-94-6. s. 71 – 83.

MAŘÍKOVÁ, H. Rodina: proměny mateřství, otcovství a rodičovství. In VALDROVÁ, J. a kol. *Abc feminizmu*. Brno: Nesehnutí, 2004. 232 s. ISBN 80-903-2283-2.

MAŘÍKOVÁ, H. Sociální partnerství muže a ženy v dnešním manželství a rodině – realita nebo fikce? In VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 356 s. ISBN 80-864-2918-0. s. 103 – 111.

MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80-718-4311-3.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. 143 s. ISBN 80-717-8494-X.

MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. 223 s. ISBN 80-042-5236-2.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-852-8283-6.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 144 s. ISBN 80-858-5024-9.

MLČÁK, Z. *Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. 150 s. ISBN 80-704-2452-4.

- MOŽNÝ, I. *Moderní rodina*. Brno: Blok, 1990. 184 s. ISBN 80-702-9018-8.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. 323 s. ISBN 978-808-6429-878.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250 s. ISBN 80-864-2905-9.
- NICOLSON, P. *Poporodní deprese*. Praha: Grada, 2001. 147 s. ISBN 80-716-9938-1.
- Ottův slovník naučný 1. – 28.: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Praha: J. Otto, 1888 – 1909.
- POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. 142 s. ISBN 80-858-5001-X.
- PRÁŠILOVÁ, H. *Česká matka 21. století*. Psychologie dnes, 2004. Vol. 10, No. 9, pp. 16 – 17. ISSN 1212-9607.
- RENZETTI, C. M., CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003. 644 s. ISBN 80-246-0525-2.
- SCHOOSS, H., WESKAMP, H. *Mütter im Zentrum, Mütterzentrum: Bilanz einer Selbsthilfebewegung*. Aktualisierte und erw. Aufl. Weinheim: Alleinauslieferung, Juventa, c1997. 297 s. ISBN 38-796-6376-9.
- SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. 128 s. ISBN 80-717-8249-1.
- Síť mateřských center v České republice, ohlédnutí za uplynulých 10 let. Publikace k 10. výročí vzniku MC v ČR. Praha: Síť mateřských center v České republice, 2003.
- SOBOTKOVÁ, I. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira, 2012. 151 s. ISBN 978-80-904217-3-8.
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. 176 s. ISBN 80-717-8559-8.
- ŠEĎOVÁ, K. *Mateřství jako pozitivní hodnota a žitý svět*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity: Studia minora Facultatis philosophicae Universitatis Brunensis. Series paedagogica. Studia paedagogica. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3120-4.
- ŠULOVÁ, L., FAIT, T., WEISS, P. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf, c2011. 439 s. ISBN 978-807-3452-384.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-717-8308-0.

VALENTA, M. *Dramaterapie*. 4., aktualiz. a rozš. vyd., V nakl. Grada 2. Praha: Grada, 2011. 264 s. ISBN 978-80-247-3851-2.

Internetové zdroje:

DOLEŽALOVÁ I. *Rozhovor s Rut Kolínskou: Ani přátelé nevěří, že za to nic nemám* [online]. Respekt, 23. prosince 2002 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z <<http://obcan.ecn.cz/text.shtml?x=139534>>.

JIRKU, I. *Bytostná občanka Rut Kolínská* [online]. iDNES.cz, 28. května 2003 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z <https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/bytostna-obcanka-rut-kolinska.A030527_194430_lidicky_mad>.

Mateřská a rodičovská dovolená dle zákoníku [online]. *Zákony Centrum.cz* [cit. 2019-11-19]. Dostupné z <<http://zakony.centrum.cz/clanky/materska-a-rodicovska-dovolena-dle-zakoniku>>.

Mateřská centra [online]. *YMCA v České republice* [cit. 2019-09-23]. Dostupné z <<http://www.ymca.cz/programy/materska-centra/>>.

Mateřské centrum Cipísek: *O nás* [online]. 2018 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <http://mcprostejov.cz/o-nas>

Mateřské centrum Cipísek: *Programy pro rodiče a děti* [online]. 2018 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <http://mcprostejov.cz/index.php?obsah=fotogalerie&kat=64>

MUDRANINCOVÁ, M. *Prezidentka? Muži se ještě bojí*. [online]. LIDOVKY.cz, 11. února 2006 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z <https://www.lidovky.cz/domov/prezidentka-muzi-se-jeste-boji.A060211_131222_ln_rozhovory_hlm>.

Nemocenské pojištění v roce 2019 [online]. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [cit. 2019-11-19]. Dostupné z <<https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>>.

Peněžitá pomoc v mateřství [online]. *Česká správa sociálního zabezpečení* [cit. 2019-11-19]. Dostupné z <<https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>>.

Podpora rodiny [online]. *MPSV* [cit. 2019-11-02]. Dostupné z <<https://www.mpsv.cz/web/cz/podpora-rodiny>>.

Právní otázky kolem čerpání rodičovské dovolené [online]. *Podnikatel.cz* [cit. 2019-11-19]. Dostupné z <<https://www.podnikatel.cz/clanky/pravni-otazniky-kolem-cerpani-rodicovske-dovolene/>>.

Zákony:

Zákon č. 117/1995., o státní sociální podpoře.

Zákon č. 262/2006., zákoník práce.

Zákon č. 586/1992., Česká národní rada o daních z příjmů.

Zákon č. 83/1990., o sdružování občanů.

Zákon č. 89/2012., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012., o obchodních společnostech a družstvech.

Interní dokumenty:

Mateřské centrum Prostějov, Z. S.: *Výroční zpráva 2018*. Prostějov, 2019. 15 s.